

Hind 25 senti.

Kõigi maade töölised, ühinege!

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Nr. 1 — 1929

IV aastakäik

nr. 1-6

Isa sõnad

Poeg meheks veel sirgundki pole —
tont milline varitsev, kole
juba koolin tal vabritseb raudu,
ette teele säääl tsirgeldab haudu!
Te arvate, päeval et märka,
öö! niikuinii unest ei ärka!
Aga küllap ju mõistan te mõtteid,
küllap aiman te sumbutet võtteid!
Poeg, ennakult vaatame ette,
kuis murda neid sõgedaid kette,
on nii petlik see pärdiku rahu,
ei see õiglasse süidame mahu!
Küll varutaks püsse ja piike
ning rahvastest kiskjate riike!
Ära seltsimeest tapma, poeg, astu —
koon ründame sundijail vastu!

Kogust „Puhtevird“.

Sotsialistlik tervitus kasarmuisse minejaile!

Samal ajal kui „Rünnaku“ selleaastane esimene number jõuab lugejate kätte, kogu rida meie töökaid ja sotsialismile andund seltsimehi on sunnitud lahkuma meist. Küll mitte jäädavalt, kuid ometi üheks pikaks aastaks kasarmu sunnikorra alla.

Meie teame, et need seltsimehed ei lähe kaduma oma lõppsihile lähenevale tööliikumisele. Sõjaväeline drill, iga käsklus, iga karistus ja märkus kasvatab meie häid seltsimehi ikka enam väikeriikideski päädtõstva militaristliku meelsuse vastaseiks, sõjaväeline drill seob seda tugevamini meie seltsimehi noorsotsialistide militarismivastase võitlusega ja lisandavad meile ikka uusi ja uusi poolehoidjaid kasarmutegi kaudu. Sõjaväeteenistuse kaudu seda kindlamaiks võitlejaiks militarismi vastu!

Sotsialistlik tervitus meie seltsimeestele, kõigile noortele proletaaridele kasarmuis! Meie ei unusta teid, nagu teie ei unusta sotsialistlikku töölisklassi ega ta eelolevat suurt eesmärki, mis kaotab ka kasarmud!

Marksisimi pooldamiseks

Ei ole põhjust salata seda fakti, et meie Internatsionaalis nüüdsel ajal on tugevaid jõude toimimas marksismi vastu. Inglise tööpartei juht Mac Donald oma raamatus „Socialism“ (1924) suhtub kaunis üleõla vaadates marksistlikku õpetusse, mille tulunduslikule küljele ta ei omista kuigi suurt tähtsust. Piki Euroopat sõidab ringi marksismi taganeja Hendrik de Man, jutlustades marksismi vastu, ja läind aastal Prantsusmaa Seine'i ringkonna sotsialistlik organisatsioon tungis kallale marksistlikele teooriaile, nõudes loobumist neist. Peaks lootma, et meiegi mail pöördakse tähelepanu sellesse küsimusse, kuna loobumine marksismist tähendaks pööret klassivõitluse vormides. Võime olla kindlad selles, et meiegi parteides on isikuid, kes kunagi ei ole jõudnud tugeneda marksismis, kuid sellest hoolimata on valmis mõistma seda hukka.

Võrdlemisi hiljuti meie Prantsuse seltsimees Jean Longuet kirjutas „Populaire'is“, märkides neid hädaohte, mida kannatab marksism: „Kui võibki olla sotsialist olemata marksist, ometi ei ole võimalik tungida marksismile kallale kahjutegemata sotsialismile.“ Ja selge on, et vaevalt võidakse eraldada marksismi ja sotsialismi teineteisest, riivamata kogu rahvusvahelist töölisklassi — nii need on suland teineteisesse. Teisest küljest, meie vastaste rõõm näitab siis, kui marksismivastane isik parteis esineb, millist sotsialismi kodanlus kardab.

Võitlus marksismi pooldamiseks on seda paratamatum, kuna nüüdisajal marksismi vajatakse meie hulkade suurendamiseks, sotsialismi kõvendades. Ja ometi tungitakse vastu sellele, mis on kalleim ja austatavam meie liikumises, mis on osa meist kõigist ja mis on selgitand meie liikumise olemasolu õiguse!

„Kõigil sotsialistlikel programmidel on marksistliku mõtte pitsat ja see mõte ei ole kannatand hukkumist“, hüüdis kord Vandervelde teaduste ühingus Brüsselis. Ja see ei võigi hukkuda, vaid see võidab oma poole veel tulevikuski mõtlejate hulga, kes nüüd sama vähe kui enne julgeb ohverdada oma eelarvusi ja asendit teadusliku tõe hääks.

Marksim on õpetus, mille abil õpime mõistma igapäevaseid ühiskondlikke sündmusi ja nende arenemist ning omandama endale faktilised võimalused. Õpetus sellest, et töötame ühiskonna mõistusepäraseks korraldamiseks selle lakkamatus liikumises, mis sarnleb merre voolava jõe tulvale. Marksism ei

või olla siis tardund või dogmaatiline; selle esimene „revisjoniist“ oli Marx ise (vrld. näiteks „Kommunistlikku manifesti“ 1848 ja Marx'i 24 aastat hiljem kirjutatud eessõna).

Kui marksistlikku mõtteviisi arendatakse, siis see võib teostuda ainult igavese progressi mõttes, nagu Marx ise tunnustas. „Kapitali“ (1866) eessõnas ta kirjutab järgnevad sõnad: „Ühiskond ei ole mingi tardund kristall vaid muutuv ja alaliselt mullistuv organism.“ Sellane käsitlus sobib siis kapitalismi arenemisse ja võitlusviisidesse ainult meie arvustuse täiendamiseks; ses käsitluses peamegi jälgima tähelepanelikult igapäevaseid sündmusi ja võtma õppust revolutsioonikatsete ränkadest kogemustest (nagu Marx ise tegi).

Kui marksism ei arene, siis ta taganeb.

Meie ajal klassivastolud aina teravnevad. Kapitalistlik kontsentreerumine moodustub ülikontsentreerumiseks. Ratsionaliseerimine heidab tuhandeid töölisi tänavale, suurendades samal ajal kapitalisti võitu. Kõigil mail püütakse vähendada tööliste palku või alandada tööliste elutingimusi. Töölivalitsused Inglismaal, Belgias, Norras ja mujal tõestavad, kui raske on toimida tööliste kasuks kapitalistlikes mais ministriportfell kaenlas.

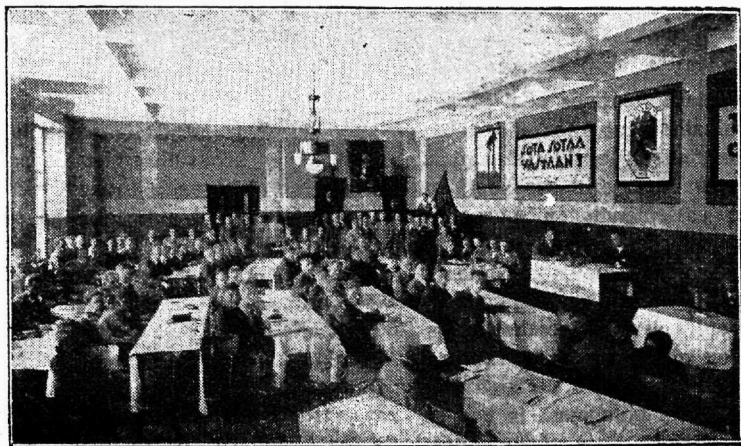
Lõuna-Slaavias, Rumeenias, Itaalias jne. tööliste tagakiusamised on saavutand ennekuulmatuid piinamistoorusi. Kodu sõda ja terror areneb Hiinas. Rahvaste Liit ei ole teind midagi surutute ja piinatute kaitseks. Lühidalt öeldes: olukord maailmas näitab meile, et meie arvustus rahavõimule, trustidele, tööpuudusele, anastustele ja kapitalistlikele kodanlusparteidetele peab olema halastamatu ja teisalt see näitab meile ka, et marksismi kuulutamine tarbetuks surmab selle revolutsioonilise progressi, mille töörahvas on loond paljude karmide võitlustega. Elu on tõestand, et marksism senniajani on olnud töörahva võimsaim tõukejõud; tulevikus see saab maailma proletariaadi ajaloolise ülesande teostajaks.

Marksism, mis alistab meie toimingud sõltuvaks tulunduslikest ja ühiskondlikest faktidest, on tööliste rahvusvaheline õpitiikk. Selle teaduslik analüüs õpetab meid uurima ühiskondliku arengu eri astmeid ja arvustama neid päevpäevalt. Salata selle maksvust ja kestvust on sama kui salata õiget klassivõitlust.

Tõelisuse alusel on need, kes arvestavad tõelised olukorrad, ajaloo õpetused, elu ja teaduse nõuded ja eesmärgid, siis need, kes tunnustavad: „Sotsialismi ei ole marksismita, mark-

sismi ei ole proletariaadita". Sellega need sõltuvad teineteisest. need moodustavad lahutamatu ühtsuse, mille abii võime minna oma eesmärgi poole.

Soome sotsiaaldemokraatliku töölisnoorsooliidu kongress (1928 a. nelipühil); seinal valitseb loosung: sõda sõjale!

A. Jõeäär.

Võrdlusi

Eestis on oinaid ahvidest rohkem. Sellepärast on eestkätt oinad pidanud ohverdama raukade noorendamiseks enda näärmed.

Kas ja kui palju raukad sellest kasu saavad, sellest võivad arvamisid lahkku minna. Et oinad operatsioonist kannatavad, on aga kindel. Õleksid nad organiseeritud, ei loobuks ideaalseimadki neist omist näärmeist. Erilist klassiteadvust poleks neil vajagi sellase toimingu kahjulikkuse üle selgusele jõudmiseks.

Seega peaks ka lihtsale oinale olema arusaamata, miks sotsialistlik partei vabatahtlikult pakkus ennast analoogiliseks operatsiooniks, selleks et muretseda uut jõudu oma vaenlasele, rauganõtrust põdevale kodanlisele valitsusele. Ja miks laskis ta toime panna tolle operatsiooni sarnase põhjalikkusega.

Lõõmava leegi asemel, mis punetava kumana helgiks pimedas reaktiooni oös ja koguks enda ümber võitlejaid selleks, et kõigis tööliste ja kehvikute kodudes saaks valge ja soe, on meil tegemist vaid toores puus visiseva lõkkega. Sellega tahetakse soojendada popsi supipada, kuid teigeks jätab see popsigi viletsa leeme. Ümber aga valitseb pilkane pimedus, mille õudselts hulgavad tagüriluse öökullid.

Sotsialistide osavõtt valitsusest oli õige:

tõestas, et vasem koalitsioon Eestis on võimatu.

Võidakse mitmet viisi hinnata sotsialistide osavõttu praegusest koalitsioonivalitsusest koos tööerakonna, „koonduse“ ja kristlastega. Võidakse põhimõtteliselt eksimuseks pidada sotsialistide koosvalitsemist kodanliste erakondadega, eriti siis veel, kui sotsialistid valitsuses ja loomulikult veel enam parlamendis on suures vähemuses. On teatud alus ja väga tõsine alus olemas seesuguseks seisukohavõtmiseks. On väga tõenäoline, et sellases situatsioonis sotsialistid valitsuses olles midagi ei suuda saavutada. Kõik ripuks ju ainult kodanliste erakondade hääst tahtest. Koalitsiooni valitsuse loomine võiks tulemusrikkalt kõne alla tulla ainult sääl, kus on olemas tugevad radikaalsed keskkihid ja nende esindajad vabameelsed erakonnad, kelle ühiskondlik ilmavaade pole nii kindlalt purukodaniliseks kujunenud ja kes suurkapitalistliku tagurluse vastu isegi võitlust peavad. Seesuguste liberaalsete erakondadega on teinekord kasulik ja isegi vajaline koaleerida — võitluseks reaktiooni vastu, demokraatismi kaitseks ja päämiselt suuremate sotsiaalsete reformide läbiviimiseks ja kindlustamiseks.

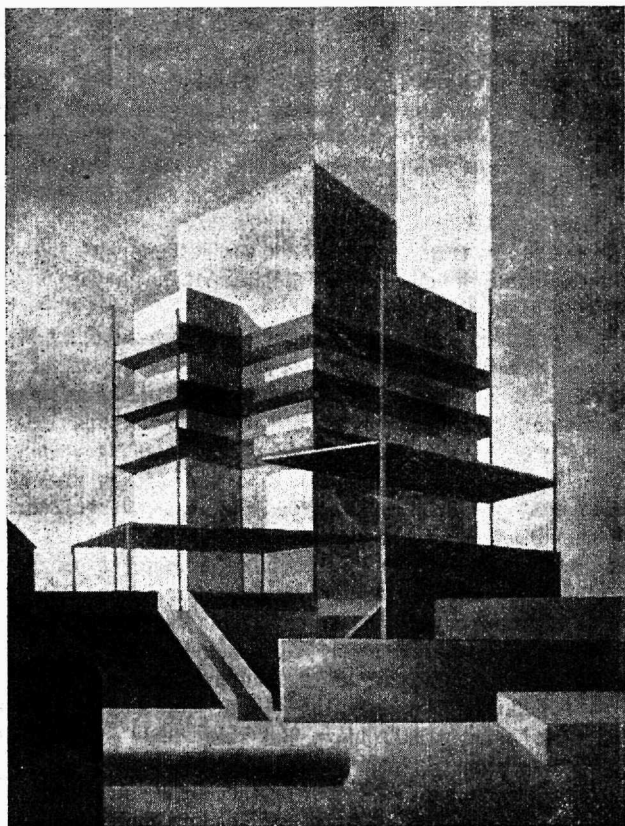
Kahjuks leidub aga niisuguseid vabameelseid parteisid kõikjal vähe ja need on üldiselt väga nõrgad. Sotsiaalsete uuendustegi eest võitlemine, isegi demokraatismi kindlustamine, on ikka pidand jääma sotsialistide üheks ülesandeks.

Aga vahest on siin Eesti siiski mingiks erandiks, vahest on meil olemas vabameelseid keskerakondi, kes pole uuenduste vastu ja kellega koos oleks võimalik tõsist, püsivat ja orgaanilist õigustatud „pahempoolset koalitsiooni“ luua? On ju meil enne kõike olemas erakond, kes nii kaua on kelkind oma vabameelsusega ja end alati pidand otse patenteeritud pahempoolseks parteiks, kes tegelikus töös isegi sotsialistidest millegi poolest ei erinevat, tunnustamata vaid viimaste „utopistlikke“ lõppsihte ja kõige kurja juurt, klassivõitlust. Nii on alati kõnelnud ja kirjutanud mitmesugused tööerakonna liiderid. Isegi oma nimega on tööerakondlased püüdnud profiiti lüüa, kinnitades, et ega Eesti tööerakonna ja võimsa Briti tööpartei vahel õigupoolest mingit olulist vahet polevatki. Eks olnud siis tööerakond otsekuuloodud kaasatõmbamiseks pahempoolsesse koalitsiooni.

Nende ridade kirjutaja ei taha kuuluda koalitsioonivalitsusest osavõtmise põhimõtteliste vastaste hulka. Minu arvates on põhimõtteline keeldumine vaid mingi rudiment sellest ajast, kuna sotsialistid olid veel nõrgad ja neil vähematki lootust polnud end valitsustesse sundida.

Praegusel ajal on sarnane naiivne neitsilikkus äärmiselt ebakohane ja tihti kahjulikki.

Sotsialistlik partei ja töölisklass on võitlev ja pääletungiv klass ja partei. Tema ligemaks ülesandeks on vallutada kodanlise riigi ja kodanlise ühiskonna nii majanduslik kui ka poliitiline ja kultuuriline aparaat. Selleks

M. Laarman: Ehitis

vallutamiseks on hääd kõik teed ja kõik abinõud, kui need aga meid suurele sihile ligemale viivad. Miks ei võiks siis üheks võitlusvahendiks olla ka ajutine osavõtt kodanlise riigi täidesaatvast aparaadist, kui seda aparaati osatakse oma, seega rahva, huvides kasutada? Ärgem lootkem palju sellest vahendist — ega see tööpoolest suurt ei suuda anda, — aga sama rumal oleks sellest võitlusvahendist täiesti loobuda. Sest valitsu-

sest osavõtt ei sunni ju sotsialiste ühestki teisest klassivõitluse teest ja abinõust loobuma. See võib teatud korral tollele võitlusele isegi kaasa aidata.

Muidugi võivad sotsialistlikud parteid valitsusest osa võttes vigu teha, võivad koalitsioonivalitsusest omale teatud korral luua ebajumala, selle muuta sihiks iseeneses, mille kõrval unustatakse klassivõitluse jätkamine. Aga vigu võidakse teha igal alal, ja kui karta vigu, siis oleks vist küll parem igasugusest tegevusest loobuda... Sotsialist ei karda vigu, sest just nii õpitakse käima õiget teed ja edaspidi vigadest hoiduma.

Sellepärast tahaksin täie veendumusega väita vastusena küsimusele: kas eesti sotsialistide osavõtt praegusest valitsusest oli õigustatud? — See oli õige! See oli vajalik! See oli kasulik eesti tööliklassile ja sotsialismi arengule! Ja seda nii põhimõttelistel kaalutlustel kui ka praktilistel motiividel.

Teie protesteerite selle vastu? Olgu siis põhjendus!

Eesti sotsialistide hulgas tundus domineerivana arvamine, et, pooldades põhimõtteliselt osavõttu valitsusest soodsal hetkel, Eestis ometi puuduvad vabameelsed erakonnad, kellega koaleerimine võiks tõsiselt tulla kõne alla. Eesti kurbloolus näis just selles seisvatki, et siin täielikult puuduvad ausad vabameelsed kodanlikud parteid. Sellaseks erakonnaks ei saa ometi keegi tõsiselt pidada tööerakonda, kes ise tööpoolest sellele kohale pretendeerib, kuid tegelikult on just pigem mingi poliitiline tuulelipp. Võisid tulla tõsiselt kõne alla muidu üsna apoliitilised asunikkude „koondus“ või kristlased? Või end ka keskerakonnaks lugev kõige reaktioonilisem partei Eestis — rahvaerakond?

Siin on vastus selge. Kuid selge mitte kõigile. Mitte väga selge laialistele rahvamassidele, ka tööliskadele, kes ikka hellitasid lootust, et näiteks tööerakond on tööpoolest radikaalne ja temaga koos valitsuse loomine võiks rahvale midagi anda. Mis rääkida laialistest rahva hulkadest, kui isegi mõne juhtiva sotsialisti teadvuses pesitses veel mõte tööerakonna — demokraatlikkusest! Kui isegi sotsialistidele sümpatiseeriva intelligenti keskel yõis rohkem kui vaja leida sõgedat usku tööerakonna — edumeelsusse!

Tööerakond ise on piüdnud seda legendi oma pahempoolsusest igasuguste abinõudega ülal hoida. Juba kauema aja jooksul on tööerakond katsunud selgeks teha, et ta sunnitud on olnud ühes kogupõllumeestega parempoolset koalitsiooni tegema. Selleks on neid sundind sotsialistid, kes jonnakalt olevat keeldund valitsusse minemast ja selle oma jonnakusega pahempoolse valitsuse võimatuks teind. Aga just pahempoolne valitsus pidi tööerakonna kõnemeeste järgi olema see, mis Eești demokraatia viib õitsele. Sotsialistid teinud otse kuriteo, kui nad ei võimaldanud pahema tiiva valitsuse loomist.

Umbes samasugust juttu ajasid ka asunikkude „Koonduse“ mehed, eriti nende provintsi tegelased.

Ja kui siis pahempoolse valitsuse ihaldajaid näis nii palju olevat ja see iha ise nii tuline — mis võis siis sotsialistidegi pahempoolse valitsuse vastu olla! Oli vaja eriti tööerakonnale võimalust anda oma tõsist „pahempoolsust“ näidata, tõestada, kuivõrd tuline oli ta iha pahempoolse koalitsiooni järgi.

Oli vaja paljastada tolle kõige armetuma eesti erakonna, tolle tuulelipu-erakonna tõsist nägu rahvamasside ees. Selleks oli vaja valitsusse minna.

Selleks oligi vaja, et sotsialistid ei esineks liiga laialise ega kaugelemineva programmiga. Oli vaja, et valitsuse töökavasse võetaks ainult mõned nõudmised, mis teostatavad lühikese aja kestel ja ka igale vabameelsele kodanlisele parteile enam-vähem vastuvõetavad. Plüüduti põhimõtteliselt kollektiivlepingute ja teiste töökaitset ja hoolekannet puudutavate seaduseelnõudega, mis ka valitsuse töökavva võeti.

Tööerakonnal polnud enam valikut. Ta pidi koalitsiooni kaasa tulema, kui ta ei tahtnud oma „pahempoolsuse“ hülgust sootumaks ära kaotada. Mõned liiderid olla küll suure kurbuse pärast omas rühmas otse hüsteerilist nuttu viristanud — kahju oli lahkuda kogumeeste sülest! Kuid siiski tehti „pahempoolne“ süda kõvaks ja kõigest hoolimata loodi pahempoolne valitsus. „Vaba Maasse“ lanseeriti juhtikiri milles kuulutati ette uue ajajärgu algamist Eestis... Määriti sotsialistidele mett mokale, kuid anti samal ajal mõista, et sotsialistid on nüüd oma klassivõitluse seisukohtadest loobunud ega polevat enam ühtigi radikaalsemad — kui tööerakondki!

Nii kirjutati — ja nuteti — ent samal ajal, enne kui uus sai veel töölegi asuda, peeti juba salajas läbirääkimisi — kogupõllumeestega, kuidas uut valitsust kiiremini kukutada ja taas luua vana tuttav koalitsioon kogumeestest tööerakonnani. Tehti kavasid pahempoolse valitsuse hävitamiseks, ainult tööerakonna pahempoolsuse helk ei tohtinud kuidagi moodi tuhmuda!

Ning algas siis raske, kuid väiklane sõjakäik sotsialistide vastu nii oma häälekandja veergudel kui ka kõnekoosolekutel ja riigikogus. Et midagi suuremat rünnaku ainet ei leidunud, siis hakati virisema piasjade kallal. Tööerakonna liider A. Anderkopp kuulutas Narvas, et tööerakond olla selle vastu, kui... riigivanem töölisi rongi alla ajab! Andes mõista, et A. Rei ise juhtis rongi ja ajas aga inimesi meelega alla! Umbes samasuguseks allaajamise aineks tehti näiteks ka saksa keele küsimus koolides, mille otsustamisel ka tööerakonna ministrid ise valitsuses poolt häälendasid. Tõsteti kirjeldamatut kisa, kui töö-hoolekandeminister L. Johanson hakkas kokkulepitud töökava täide viima. Iga väiksemgi sotsiaalne uuendus näis tööerakonnale olevat kui piibupigi ussile. Schulbach ja Veiler teenisid loorbereid nende vastu võitlemises. Otsiti juba algusest peale mõistlikku kriisi põhjust, et aga sotsialistidest lahti saada. Seni pole aga õnnetuseks korda läind seesugust põhjust leida. Erakonna „radikaalsus“

on ju siiski tõsises hädaohus. Kogumeestega on juba ammu kokku lepitud, söödamaad ära jaotatud — ainult kriisi ei saa kuidagi!

Kummaliselt kõlab see, aga on ometi tõsi, et praeguse valitsuse vihasemaks vaenlaseks on just — tööerakond, ja võrdlemisi ustavaks toetajaks — asunikud ja kristlased. Viimastest kumbki kriisi ei ihalda. Tuleb välja, et väga radikaalne olla tahtev tööerakond on tegelikult ometi palju, palju mustem kui asunikud ja kristlased, keda ju keegi ei saa radikaalsuses kahtlustada.

Tööerakond on sunnitud olnud oma õiget nägu näitama — ja niipalju oli kasu praegusest koalitsioonist.

Ei usu, et praegune valitsus kaua püsiks. Tööerakonna rünnakul on kriisi igatahes vist õige pea oodata, vahest varemini veel, kui seda üldiselt arvataksegi.

Tööerakonna teene siin oli, et kõige laiematele rahvamassidele tegelikult näidati, et Eestis ei ole võimalik ega mõeldav mingisugune „tõeline“ pahempoolne koalitsioon, sest siin puuduvad seesugused vabameelsed kodanlised erakonnad, kellega koos oleks sotsialistidel mõtet valitseda. Tööerakond näitas ka seda kõigile, et tema pole mingi pahempoolne partei, vaid just vääriline kaaslane kogupöllumeestele.

Tööerakond on seega oma surmaotsusele alla kirjutanud. Sarnaseid kõikumisi võib teha ainult partei, kes ise näeb oma kadu. Vahest sellega ongi seletatav see aktiivsus, millega mõned tööerakonna juhtivad mehed alles hiljuti püüdsid lõhet tekitada sotsialistlikus parteis. Isegi rahasummad olid mängus uue „partei“ jaoks. Nähtavasti kalkuleeriti, et kui saaks kuidagi sotsialiste lõhkuda, siis ehk tööerakond vähema kaotusega välja tuleb.

Aga ka see katse ei õnnestunud! Kui ei vea, siis ei vea juba lõplikult!

VI. Majakovski

Mäejutlus

Kes olen ma?
Puuraiuja
mõtete
metsatihnikus
Inimhingede osavaim sepp.
Ränisüdamate kivitahuja.
Ei upu ma vees,
ei põle tules —
revolutsioonide paindumatu väim
igavene.
Tele musklitesse
riietuma tulin end
Kuulake
mäejutlust uut:
Pole veel kärkind kõued kõik.

Tormide tulimäed pole veel kustunud.
 Hāda teile,
 kes uputuses ootate Araraate,
 mida polegi.
 Ei kisenda teile
 Kristuse taevast,
 vaid tõelisest
 maisest taevast,
 mille rajanud
 raud ja te rusikas,
 mille muinasjutustand
 paljastet loodusjõud,
 vabastet töö.
 Mu paradiis kõigile avat,
 päāle nende,
 kes vaimust vaesed,
 kes paastudes täiskuuna rasva lāinud.
 Enne
 läbi läāb nõelasilmast
 kaamel,
 kui minu juure
 saab sarnane elevant.
 Minu juure
 kõik,
 kes pole koormakandja hobueesel!
 Igaüks,
 kel väljakannatamatu ja kitsas,
 tea —
 sulle avat mu paradiis.

Tõlkind Ralf Rond.

Max Adler

Märkmeid riigikaitse- probleemist

I.

Sūgavaleminev liikumine Saksa parteis soomusristlejate küsimuse
 ümber, mis kuidagi ei ole veel lõpnud ehitamise parlamentaarse hāāks-
 kiitmisega meie fraktsiooni ja meie ministrite hāāalte vastu, on āratand
 uuesti pōhimōttelise orienteerumise vajaduse sotsialistide suhtumises riigi-
 kaitsele. Tōepoolest peaks arvama, et selles küsimuses juba ammu on
 antud kõik soovitav selgus marksistliku pōhiõpetusega, mille jārgi riik,
 kunni ta asetseb kapitalistliku tudunduse pinnal, on klassiriik ja selle
 kaitseorganisatsioon sellega on ka vōimu- ja vōitlusevahend samade klas-
 side huvides, kes valitsevad riiki ja tahavad kaitsta seda vāliste ja sise-
 miste pāāletungide vastu. Seejuures on veel tāiesti selge, et kapitalist-
 liku riigi arenemisega imperialistlikuks need kaitseorganisatsioonid mōo-
 dustuvad pāāletungi- ja vallutamisorganisatsiooniks. Siingi vōib konsta-

Francisco de Goya: Nõnda oli ...

teerida ühe sõnatarvitamise hädaohtlikku ja sõjastavat mõju, mis tuleb samast nurgast kui „rahvaihiskonna“ kena mõiste nii mõnegi parteiseltsimehe keeletarvitamises on surund välja klassiriigi mõiste. Kui asetame uue „kaitseorganisatsiooni“ sõna asemele praeguses riigis vana sõna „militarism“, siis kohe saab selgeks, et vajadus põhimõtteliseks suhtumise muutmiseks riigikaitseküsimuses on ainult sellele, kes tõesti arvab, et

Francisco de Goya: Neid tahan saada...

demokraatlikus vabariigis vana militarism on muutunud samuti solidaarseks kaitseorganisatsiooniks nagu vana klassiriik rahvaihiskonnaks või on selle muutmise teel. Kes aga vastuoksa silmab klassivastolude kuulmatut teraynemist, mis kõikjal, eriti Saksas ja Austrias on tõusnud esile nii tulunduslikul kui poliitilisel alal, see vaevalt võib ühineda arvamise, et endast

väärtusliku üleminekuga Kesk-Euroopa riikides demokraatliku vabariigi vormile klassivastolude iseloomus midagi oleks muutund tõsisemalt. Nähakse, et nõndanimetatud uus riigikaitseprobleem on nimelt üks sama illusiooniuputise laine, mis on toond meile ka muid „moodsaid probleeme“: võimujagamise probleem kodanluse ja proletariaadi vahel „edenevas“ demokraatias“, järelikult koalitsioon proletaarliku poliitika sihina, ja samuti tulundusliku võimu jagamise probleem ettevõttes nõndanimetatud majandusdemokraatia abil. Kõikjal on sama põhimõte proletariaadi koostöök valitsevate klassidega poliitilises, tulunduslikus ja sõjaväelises organisatsioonis lähtekohalt, et proletariaadil juba klassiriigis on ühiseid huviseid valitsevate klassidega, rahvaterviku, tulundusprotsessi ja maakaitsese kuviseid, mis piiravad klassivõitluse seisukoha mõjulepääsu, isegi tahavad allistada seda „terviku teenistusele“.

Selle uusreviisjonistliku mõtlemisviisi eksimusi on tihti paljastatud. Seekord tahame riivata mõnd punkti, milles ta mõjutab ka riigikaitsepoliitikas teoreetiliseelt segavalt ja praktiliseelt proletariaadi klassivõitlust nõrpendavalt.

II.

Otsustava punkti esiletoomiseks on hää määrata see, millest ei või olla vaidlust. See on paljudes internatsionaalsetes otsustes ja viimati jälle Brüsselis pidulikult kuulutatud põhimõte, et sotsialistid säevad sihiks täielise desarmeerumise maal, vees ja õhus. See siht olgu taoteldav esimeses jones kestva ja energilise masside survega riikide valitsustele ja samasuguse aktsiooniga parlamentides, kusjuures see tee „olgu käidud otsustavalt, ootamata, kuis seda soovivad suurriigid, kunni on saavutatud uus julgeoleku aste“. Ja kui see desarmeerumine lubab end teostada kõige ennem rahvusvahelise aktsiooniga, siis ometi Brüsseli resolutsioon rõhutab, et sotsialistlikud töölisparteid peavad võitlema selleks, et ka ilma rahvusvahelise desarmeerumiseta „iga riik oma tahtmisel piiraks oma sõjavarustust“.

Juba nüüd näeme, et selgeks sihtjooneks sobib väga halvasti, kui üks sotsiaaldemokraatlik partei või ka tema ministrid hääletavad mõne sõjaväenõude poolt. Sest kuhu jääb siis Brüsseli resolutsioonis nõutud „püsiv ja energiline aktsioon massides ja parlamentides“ surve mõttes valitsusele desarmeerumise mõttes, kui ise pakutakse kätt sõjavarustuseks? Muidugi Saksamaal päälesunnitud sõjajõudude piiramine on võitjate riikide alasti vägivald, aga ta on siiski kõigi ajalooliste eelkäikude dialektika tulemusena samal ajal uue arengjoone suurepärase algus: üks võimas rahvas ilma säädusliku militarismita kesk riiklikult militariseeritud ülereelvastatud ümbrust, desarmeerumise algus mitte mõnel tähtsusetul maal vaid ühel maakera rahvaliselt, tulunduslikult ja kultuuriliselt kaaluvamal maal. Mida rahvuslased ja imperialistid nimetavad relvastuskeeluks ja mille kõrvaldamist nad taotlevad, selle revolutsioonilised sotsialistid peavad tegema teadlikuks vabastusvahendiks. Samal ajal kui nad teevad

nii kurva saatuse muidu vaevalt saavutatavaks kaugema desarmeerimispoliitika algpunkti samal maal, nad annavad sellega vennasparteidele proletariaadi otsustava antimilitaristliku poliitika eeskuju. Ja julgeolek, millele sotsialistid võivad tugeneda ja peavad, on vali, kindel nõudmine teiste maade proletariaadile sama otsustavalt ja sama julge „riikliku vastutusega“ võidelda oma maa militarismiga ja nõrgendada seda, millega siis Internatsionaal võiks saavutada kaugemale üle kauniste sõnade küüniivaid tegeliku elu otsusi. Teiste parteide puutumattuse dogma lõpeb proletaarliku internatsionaali tõelisel ellutoomisel. Siin vastab sakslaste relvastuskeelule võitjate poolt alaline välismaade proletaarlikkude vennasparteide lõhkumispoliitika oma „rahvusliku kaitse“ vastu, oma militarismi vastu ja Saksa sotsiaaldemokraatide kindel kontroll selle klassikohuse täitmise üle.

III.

Vaidlematult sarnane on ka Brüsseli resolutsioonis väljendatud nõue: parlamentide kontroll sõjaväe üle ja sõjaväe demokratiseerimine. Igatahes selle nõude teostamise raskus ei või olla põhjuseks, et selle pärast enam mitte võidelda ja see teha eriti koalitsiooni poliitika tingimuspunktiks. Aga samuti tähtis kuj nende endastmõistetavate nõuete eest võitlemise rõhutamine on sama-ajaline jätkuv partei hoidmine hädaohtlikust illusioonist, nagu parlamendi võim sõjakuulutamise ja mobiliseerimise üle samuti kui sõjaväe demokratiseerimine juba oleks proletariaadi küüniiv kaitse väliselt ja sisemiselt, s. o. sõja ja kapitalistlik-reaktsioonilise vägivalda vastu. Mis puutub esimesse, siis Brüsseli resolutsioon on pidand õigusega vajaliseks „tuletada meele kõigi maade töölistele, et sõjad lõpevad täiesti alles siis, kui sotsialism on võitnud“. Sest kapitalism, nii resolutsioon jätkab, kasvatab imperialistlikku poliitikat ja see sõda. „Kunni valitsused teostavad imperialistlikku poliitikat, ei ole kindlat rahu“. Ja kunni, peame lisandama, on sotsialiste, kes oma imperialistliku maa tulundust, riiklikku vastutust, isamaakaitsmist asetavad kõrgemale kui proletariaadi rahvusvahelisi huvisid kapitalistliku ühiskonna purustamiseks, senni ka sellaste sotsialistide olemine valitsuses ministritena ei tähenda veel palju rahu kindlustamiseks, kõnelemata veel sotsialismi nõudeist. Nõnda siis mitte parlamendi kontroll sõjajõudude üle vaid sotsialistide tingimusteta vastuolu kapitalistliku sõja igale vormile, esinegu need pääletungi- või kaitsesõja vormis, selle tulemusena ka iga kapitalistliku sõjaväe eelnõu vastu, loob tõelise julgeoleku proletariaadile ja võitluseks sotsialismi eest.

Sama vähe sõjaväe demokratiseerimine on abinõu, mida juba võiks vaadelda proletaarliku võitluse kindlustusena või ka arenemisena sotsialismi poole. Heidelbergi programmi lause, mis nõuab „kaitseväge ümberkorraldamist vabariigi ligipäästavaks asutiseks“, on sotsialistliku klassivõitluse seisukohale täpselt sama illusiooniline ja eksitav kui Linzi programmi lause, mis nõuab relvastatud väe kasvatamist „truuduseks vaba-

riigile". Sest vabariigi ligipäästvana asutisena Saksa kaitseväge marssis Saksisse, et võidelda proletaaride vastu ja Viini tänaval 15. juulil 1927. osutatud vabariigitruuduse eest riigipolitsei ohvitseri ja meeskonda tänati ja dekoreeriti riigi kõrgemate aukandjate poolt vabariigi nimel. Vabariigitruuduse rõhutamine kummaski parteiprogrammis vastab ainult Saksa ja Austria vabariigi erilist noorust, mis esimesil aastail (ja osalt tänagi veel) pidi arvestama monarhistlikku reaktsiooni. Kuna aga kapitalism on saand jälle jõudu ka neis noortes vabariikides ja ta tulunduslik jõud on võind areneda ka vabariikliku demokraatia vormides nagu kord monarhias, kuna kodanlus näeb, et klassikohus funktsioneerib samuti vabariigi nimel nagu tema majesteedi keisri nimel, ja et lõppeks vabariigi kummu- nuudid lõovad just samuti kui keisririigi mõõgad, kodanlus on asetund ikka enam vabariigi pinnale ja „vabariigitruudus“ nüüd saab ikka enam kodanluse võimuabinõuks klassirevolutsioonilise proletariaadi, vabariiki ähvardava purustamise vastu. Sõjaväe demokratiseerimine on meile sama tingimatu nõue kui sääduseandluse, valitsuse ja kohtu demokratiseerimine, aga ta on samuti kõigis neis suundades ainult klassivõitluse modern vorm, s. o. sellane vorm, milles kodanlise ühiskonna klassivastolud astuvad lõplikud üksteise vastu. Demokraatia omandab seejärgi oma edulise väärtuse arenemise mõttes sotsialismi poole alles siis, kui proletariaat ei täi- tu ainult vabariikliku vaimuga vaid klassirevolutsioonilise meelsusega, mis lähtekohast demokraatia ja vabariik on ainult abinõud teineteise kõrval, mis astmed viivad välja klassiriigist. Austria kogemused on õpetand, kui vähe isegi kaugeleminev sõjaväedemokratiseerimine võib kaitsta teda lõpuks saamast tööriistaks reaktsiooni käes. Ainult sotsialistlik antimilitaristlik selgitustöö kõigis proletariaadi kihtides, eriti maaproletariaadis ja enne kõike noorsoos, peab võtma oma kätte allikad, millest klassiriigi sõjavägi täieneb ikka jälle, ja sellega loob selle ümberkorraldamise eeltingimuse seestpoolt.

IV.

Päamine vaidluspunkt on nüüd küsimuses: kas meie võime hääletada militaristlike nõuete eest, niikaugelt kui need on määratud riigi vajaliseks kaitsmiseks? Jaa, kas seda ei pea tegema sotsialistid ka kõikjal sääl, kus see tuleb nende otsustamisele, kuna nad muidu jätaksid maa „kaitsetuks“? Kuna imperialistlik vallutamiseloom juhhib riike otse võistlusele sõjajõududega, siis sellest maakaitmise seisukohalt isegi suurim sõjajõudude määr on „hädavajaline“. Sellel teel tuleksime siis ainult sotsiaalpatriotismi, isegi sotsiaalimperialismi rajale, mis rahvusvahelisele proletariaadile, on olnud juba saatuslik. Siin võib ikka näidata teed ainult vana põhimõte: Kodanlise klassiriigi militarismile meie ei luba ainustki meest ega senti.

Kas see aga ei tähenda, et teeme riigi kaitsetuks veretu doktrinarmis- pärast ja et meie anname võimalusi imperialistlikele naabritele? Kas see ei tähenda, nagu Wilhelm Liebknecht arvas seda kord, asja vaatlemist

mitte karmi reaalsuse pinnal vaid pilvkägulast? Ma ei usu, et see vastus oleks õige, kui asume proletaarlike konsekventsidega nende realiteetide pinnale. Ja seejuures peab panema tähele, et meie asend riigikaitseküsimusele sõltub sellest, kas sotsialism on ainult opositsioonis või saab enamuse. Meie vastased on pilgand tihti, et meie põhimõtteline sõja- ja militarismivastatus on ainult luksuse, mille lubame endale, kunni oleme kindlad, et kodanline enamuse selletagi teeb kõig vajalise riigi kaitsmiseks. Ja kahjuks meie ridadestki on levitatud sellast vaadet, mis arvab, et meie enam ei või lubada endale seda luksust, sest oleme saanud liig suureks ja lõppeks ei ole enam koalitsioonivõimulised. Ja kas meie ei ole kogend hiljuti, et kogu tõsidusega kaitsi sotsialistlike ministrite asendit soomusristlejaküsimuses sellega, et nad oleksid hääletand kindlasti ehitamise vastu, kui oluksid kindlad jääda vähemusse! Selle hädaohliku mõtlemisviisiga sotsialistidel ei tohi olla midagi tegemist. Meie asume seisukohale, et klassiriigis, kunni kapitalistlik süsteem valitseb, militarism on alati kapitali huvide väline ja sisemine kindlustus ja tugevus, et ta aga sellepärast samuti on võimetu hoolitsemata maa kõigi kodanikkude tõelisest kaitsest, nagu kapitalistlik produktsiooniviis on võimetu rahuldama kõigi tarbeid. Sotsialistlik proletariaat peab olema seejärgi põhimõtteliselt kõigi sõjaväeliste nõuete vastu, mitte patsifistlikel põhjusil — sotsialistlik klassivõitlus ei ole patsifistlik —, vaid et tegemist on tema kaitsmisega, kaitseorganisatsiooniga, mis vajab revolutsioonilist proletariaati ja proletaarlikku riiki. Sotsialistlik proletariaat, niipea kui ta vallutab võimu, moodustab oma kaitseorganisatsiooni: saabuva sotsialismi kaitseks ja kapitalistide päätungide vastu vajalise relvastatud jõu. Selleni ta võitleb kodanlik-kapitalistliku relvastuse vastu, mida toetama kapitalistlik klassiriik küll sunnib proletariaati, ja jätab sõjaväe mured ning vastutused kodanlikele klassidele. Ta peab hoiduma ka eriti minemast sellasesse koalitsioonidesse, kus ta ei ole küllalt tugev suruma läbi kõigis riigikaitseküsimusis oma huvisid. Sest muidu ta võtab võimupuuduse juure selles punktis veel kaasvastutuse koorma, mis sellega veel ei ole lahendatud, et hääletatakse küll sõjaväenõuete vastu kuid jäädakse ministeeriumi, mis teostab neid. Nagu sotsialistlik proletariaat võtab üle kapitalistliku produktsiooniaparaadi, et juhtida seda edasi üldsuse huvides, nõnda proletariaat võtab üle ka riigikaitseaparaadi ja kujundab selle sellaseks, et ta töötaks ta enda huvides, s. o. tuleviku klassideta ühiskonna huvides, vaatleb aga selle momendini riigikaitseaparaati kui sotsialismi rõhumismasinat ja võitleb ta vastu.

Lõppeks, võib olla, arvatakse, et ühes tähtsas punktis meie ei ole arvestand, nimelt erapooletuse kaitset, mis võib olla ka proletariaadi huvides, kui näiteks on tegemist imperialistliku sõjaga Nõukogude Vene vastu. Otse vastupidi olgu öeldud, et erapooletuse tõsise rikkumise juhtumil Saksa tänapäeval võimalik relvastus tankide, gaasi- ja õhusõja ajajärgul, isegi siis kui vaadeldakse seda kaaderformatsioonina, ei paku mingit

tõelist kindlustust. Juhtumil, kui erapooletusekaitse on saanud vajaliseks, proletariaadi kantud rahvaliidumine, mille sihiks on erapooletuse kaitsmine ja sõjatööstuse takistamine, pakub palju enam garantiat. Aga just selles punktis saab eriti selgeks, et sotsialistlik riigikaitseprogramm peab pööрма palju enam tähelepanu proletariaadi päāde ja meelsuse rahvusvahelisele relvastusele. Oma riigi erapooletuse kindlaim kaitse on teha see maa sotsialistliku relvastuse algatuseks, nii et iga Inglise või Prantsuse proletaar laseks pöörduda end sama raskesti Saksamaa vastu, kui juba tänapäeval on raskusi ta tarvitamisel Nõukogude Vene vastu. Sellase kaitseprogrammi tee on kindlasti väga raske ja kõigepäält pikaline, nõuab aga tänapäeval koalitsioonivõimetuks tehes näilise võimu mõningaid kaotusi. Aga ta on siiski tee, mis ei vii proletariaadi tahet ainult kindlale teele, millel ta saavutab oma lõppsihi, vaid mis kõvendab juba ette proletariaadi võitlusvaimu illusioonide ja vastuoksuste vältimisega, koondab ta tõukejõudu ja pingutab ikka enam arenemist sotsialismi poole.

A. Jõeäär.

NOORTELE.

Viibime võitluses, mis muutub päev päevalt ägedamaks.

Eel seisavad otsustavad lahingud, mis nõuavad äärmisi jõupingutusi. Lahingu olukorras tuleb loobuda paljustki, mis harilikus olukorras hädatarvilik.

Tuleb loobuda sellestki enda jaoks, mida võitluse viljana tahame saavutada neile, kelle eest võitleme ja sureme. Lahinguis langevad vanad, neile astuvad asemele noored. Juhtidena tormavad nad lahingu möllu, kus keeb ägedaim võitlus. Erilist tugevust on vaja juhtidele. Neilt võetakse eeskuj.

Võidab tugevam, sellepärast: saagem tugevaiks. Loobugem kõigest, mis võiks viia meid sammuski kõrvale, kõigest mis sunniks silmapilgukski seisatama. Vaenlane võib kasutada iga silmapilku. Iga nõrkus võib saada saatuslikuks. Naudingud, millest loobume, on tühised võrreldes tunde-
dega, mida annab teadmine, et saavutame inimsoo parema tuleviku. Saavutame õnne paljudele, soovides seda kogu oma noore südame soojusega, rakendades selleks tööle üldsuse kasuks kogu enda ülevoolava elujõu.

Kõik tundemärgid näitavad vaimlise languse alatasa suurenevat kalakut kodanlise noorsoo ridades. Nooruse sädelev energia põjetatakse madalate lõbude, isikliste naudingute saavutamiseks.

Noorus, mis peaks kõrgel kandma igatsuste teegitsevat tõrvikut, lasseb selle langeda porri ja kustuda veel enne, kui see õieti süttinudki. See on paratamata aadete pundumisel.

Sellele vaimlisele lõtvusele peame vastu seadma tugeva tahte võidelda kõige eest, mis kõrge ja kaunis. Siis võidame.

Eero Järnefelt: Peremees ja sulased²

Marie Oberlander

Tantsijad tüdrukud

Aeglaselt nad keerlevad selle tundelise, pikaldase, pool-metsiku Kuuba tantsuviisi järgi. Tugevas süleluses, mis on intüimsem kui magamistoa oma. Mehed kiirgavad enesest omalaadilist loomalikku rõõmutunnet. Kuid tüdrukud on roidund — nende silmad on õõnsad ja tumedarõngalised, nende õhukesed kehad jõuetud väsimusest.

Need tantsijad tüdrukud on üürit tantsima selles tantsusaalis; nad saavad 5 centi iga spasma päält. Omanik saab teised 5 centi. SääI on kolm bandi; ja niipea kui üks valkib, järgmine üürgab edasi metsikut muusikat. Nii kella üheksast õhtul järgmise hommiku kella 3-ni tüdrukud peavad tantsima vahetpidamata.

Töötajad tüdrukud, kelle tants on viind kokkuvarisemiseni. Milline vaene lõbustus töömehele, kes otsib pisut rõõmu päevatöö järele. Halasamatu barbaarne muusika sunnib neid tüdrukuid edasi. See tundub hirmsana, pahemana kui tehasemootori mõirgamine!

„Kas näete seda noort mulati tüdrukut sääI teiselpool?“ küsis mu kaaslane näidates ühele peenikesele tumedale tüdrukule. „See on Perla — ta on 16 aastane ja ta toetab oma leske ema ning kahte nooremat venda selle kohutava tantsuga.“

Perla tantsis mehhaaniliselt. Ta oli ühe tüseda higise mehe käte vahel;

see püüdis naeratada talle, kuid ta pööras näo kõrvale. Ta oli tüdind ja kurb; ta magusais, tumedais silmis oli vaev.

Punane tuli valgustas tantsusaali. Mustad päriselanikest muusikamehed laulsid metsikut laulu, mis äritis verd. Neegrirütmid tagusid tantsu tam-tam takti. Jalgade hõõrudes läksid paarid; künned kehad pöörlesid ja surusid end vaeste väikeste tantsutiidrukute kehade vastu.

Tantsu lõppedes Perla sai väikese lilla tähekese, mis tähendas uut 5-e cendilist. Tal oli neid 26 siamaani; 26 niklit, 26 alatut, tüütuvat sülelust.

Kõik nii avalik, nii hirmus, nii kapitalistlik. Isegi rõõm on tehtud äriks kapitalismi all. Tüdimus otsib rõõmu tüdimuselt.

Havana, Cuba.

Ajakirjast „New Masses“.

Heinrich Soffner

Töolisnoorsoo poliitiline kasvatus

I.

Töölisklassi noorsugu on oma elu esimesest päevast heidetud klassiühiskonna mõjustustesse. Ema ületootamine, alatoitus, isa vilets palk ja tööpuudus, ebaterve, ülitäidetud korter — see kõik mõjustab proletaari lapse elu ja arengut. Vahetu kurnamise objektiks proletaarlik noorsugu saab tänapäeval 14. eluaastaga, küllalt tihti (näiteks maal) juba varemgi. Olgugi arenguaastais pakutav kugemaleulatav materjalne ja vaimne hooldus, siiski noorsugu, tööliskonna nõrgim ja vastupanematuim osa, on halvimal viisil kurnatav, noorsookaitseasäädused on üleastutavad kaugelt tihemini kui muud töökaitsemäärused. Nõnda kodanline ühiskond lõhub ise töötava noorsoo „kuldset noorusaega“ ja loob objektiivsed eeldused selleks, et see noorsugu hakkab toimima oma olukorraga, hakkab mõtlema riigist, millel on enam raha ratsaspordiks kui noorsoohoolduseks, pöördub instinktiivselt maksva korra vastu. Sellelt noorsoolt ei rõvita kuldset noorusaega sellega, et ta toimib poliitiliste küsimustega (nagu kodanlus väidab ja nagu kõneleb tulemusega proletaarlistelegi vanemaile), vaid kõlgi noorsooesõlguste hävitamine proletaarlikule noorsoole juhib nad just toimima poliitiliste küsimustega. See ei ole teisiti kui varasegi kapitalismi aegu, kui proletaarid täiesti ilma „sotsialistlikkude agitaatorite“ kaastegevuseta tõusid maksva ühiskonna vastu. Tõeliselt leiame tänapäevaseski noorsoos, enne kui nad on sooritand sotsialistliku noorsooliikumise kooli, nende primitiivsete revolutsiooniliste liikumiste tüüpe: „utopiste“, „masinahävitajaid“, „mässulasi“. Nagu Karl Marx ja tema õpetusele tugenev liikumine algatas proletariaadi kui klassi edasijuhtimise spontaanseist revolutsioonilistest liikumistest ja ideedest teadlikku klassivõitlusse ja sotsioloogiliste sõltuvuste

teadvuseni, nõnda sotsialistliku noorsooliikumise ülesanne on töölisklassi igas noores päälkasvavas generatsioonis korrata seda suurt kasvatus- ja organiseerimistööd „väikeses ulatuses“. Marx ja tema järglased kunagi ei võinuks teostada oma kavatsusi, kui klassierinevus ja klassivõitlus ei oleks ühiskondlik tõsiasi. Sama vähe sotsialistlik noorsooliikumine võiks teostada oma kavatsusi, kui ei oleks selleks objektiivseid eeldusi: noorsoo asend produktsioon-protsessis, jagunemine töölisteks ja noortöölisteks, noorte inimeste kõigi loomulikkude õiguste hävimine kapitalistliku ühiskonna kaudu. Need eeldused aga on antud vaidlematult: sellest lähtub kõrvalekaldumatult töölisnoorsoo poliitiline kasvatus.

Sellega ei ole öeldud, et õppival noorsool puuduks poliitilise kasvatus-eeldus, sest et nad ei asetse produktsiooniprotsessis!

II.

Töölisnoorsoo poliitiline kasvatus on vajaline ka proletaarliku üldliikumise seisukohast. Proletaarlik noorsooliikumine loomulikult ei ole põhimõttelises vastolus täiskasvanud tööliskonna liikumisega, ta on palju enam osa proletaarlikust üldliikumisest. See ju vajab noorsoo poliitilist kasvatust. Mitte lihtsalt „järelkasvu küsimusest“, vaid palju enam sellepärast, et töölisliikumise edu asetab igale generatsioonile kõrgemad, sisukamad nõuded, mille täitmine eeldab noore generatsiooni põhjalikumat koolitust. Proletaarliku võitluse mitmekülgsus, tööliste positsioonid kapitalistlikus ühiskonnas (parlamentid, omavalitsused, tööstusnõukogud, ühistegevus) asetavad meile ülesanded, mille meie liikumine võib lahendada ainult noore generatsiooni õpinguinnu, revolutsioonilise tahte ja väsimatu vaimustusega.

See ei ole, nagu mainitud, mitte lihtsalt „järelkasvu küsimus“ ega või siis jälgida kodanliste parteide skeemi: noorsoohooldamist — „noorsoojuhtimist“. Sotsialiste peab eraldama määratu kaugele kodanlistest parteidest, et nad moodustavad revolutsioonilise partei. Revolutsioonilise liikumise noorsugu ei või olla lihtsalt vanade õpetatav ja kasvatatav, sest ta ei või siis täita oma ülesannet edasiminekus, vanade kodanliste seljataguste vallutamises ja luues „uusi inimesi“, kes viivad proletaarliku vabastamisvõitluse võidukalt lõpule. Seepärast „sotsialistlik noorsoohooldus“ (nimetatagu teda teisiti, sest sõnal „noorsoohooldus“ ei ole ju hääd kõla sotsialistlikes ringides) on mõtetus: noorsoohooldus on paigalseimine, sotsialism on edenemine. — Sellega hooldusvahendid ärgu olgu tagasitõrjutavad, vastuoksa, kaugeleküüniv hooldus on paratamatu, kui töölisnoorsugu peab arenema vaimse ja kultuuriliselt. Tagasilükatav olgu aga vaimse arengu autoritatiivse juhtimise süsteem sotsialistliku kasvatus-eelduse põhialusena!

III.

Millised sihid peituvad nüüd selles poliitilises noorsookasvatuses?

Üldiselt öeldud, sissejuhatus klassivõitlusse, tähtsamate alusmõistete

mõistmine, marksismi põhiõpetused (mis, nagu kogemus õpetab, ei tõuse üle noorte käsitlemisvõimete, kui neid nimelt käsitletakse noorsoole vastavalt), liikumiseajalugu, töölisliikumise ülesanded ja probleemid, sissejuhatus aktuaalse poliitika kaaluvamaisse küsimustesse. Toimimine viimasega eriti peab jälgima eesmärki illustreerida meie sotsialistlikke põhiõpetusi praktiliste, konkreetsete näidetega ja tema lähemaks mõistmiseks.

Töö lähtepunktiks on töölisnoorsoo võitlus noorsooõiguse ja noorsookaitse eest. Esiteks, et noor sellekaudu õpib tunnetama, et organisatsioon astub välja tema eest, teiseks aga, et on eesmärgikohane selgitada talle klassierinevusi ja klassivõitlust oma näitega ja et ta sellest talle lähedalolevast teadvusest võib minna kergemini kaugemale kui vastupidi.

See töölisnoorsoo side igapäevamurede ja igapäevaküsimustega peab kindlustama ka hädaohuks, et liikumine võiks saada kusagil sektiks või seltsiks. See kasvatus- ja selgitustöö peab ehitama silla liikmete süstemaatilisel tööks väljaspool töölisnoorsoo ükskõiksete, organiseerimata hulkadega. Et noorsoo-organisatsiooni poliitiline mõju võib ulatada kaugemale üle oma liikmete ringi, seda viimased Austria valimised on näidand veel kord: sotsiaaldemokraatlike noorvalijate hulgas, kelle korraldamisel sotsialistliku töölisnoorsoo organisatsioonidel on suur osa, ületasid arvult liikmete arvu mitmekordselt, igatahes hoopis teises proportsioonis kui muidu parteiliikmed ja partei poolehoidjad valimistel (Austrias 1:3). Sest noorsugu on raskesti organiseeritav, seepärast sotsialistliku noorsooliikumise poliitiline kasvatus töö peab tungima kaugemale üle oma organisatsiooni raamide.

IV.

Isetegevana töölisnoorsugu olgu tõmmatud selleesse töösse, kui kasvatusesmärk peab saavutatama. Samuti see peab leiduma väljenduse töömeetodis: tööõpetus, mitte õppekool. Siis aga: ärgu olgu õpetatav ainult poliitiline teadus, olgu äratatud ka elulist aktiivsust.

Sotsialistlik töölisnoorsugu kasvatatagu võimeliseks rakendamise omandatud teadust. „Klassivõitlus“ ei või jääda mõisteks, ta peab saama noortele elamuseks, ka tunnetepäraselt põhjendatuks (demonstratsioonid, streik). Siia lisaks tuleb nõuda, et noor oleks kasvatatud süstemaatilisel võidetud sotsialistlike teaduste kasutamiseks. Ta õpigu organiseerimise pisetööd, töö- ja koolisõprade juures, maja- majalt agiteerides „vaenlast, keda vihkame kõige sügavamalt“, ja siis alles teda köidab tõeline „tööühiskond“ (sõna õiges mõttes: ühiskond ühise töö kaudu) liikumisega. See kaine pisetöö, seotud sotsialistliku tunnetamise vaimustava hooga, sotsialistliku noorsooliikumise võitlusühiskond püsivas sidemes veel organiseerimata töölisnoorsoo hulkadega, sotsialistlik teooria, katsetatud igapäeva praktikas — alles see side kindlustab kasvatus tööle töölisnoorsoos kestva tulemuse. Üks teiseta viib eksiteele: teeb kas

sektiks, poliitiliseks vaidlusklubiks, seltskondlikuks ühenduseks, ükskõik milleks.

Alles pärast nende hädaohude vallutamist kõigi õigete eriülesannete rakendamisega sotsialistlik noorsoolikumine võib täita oma ülesande: ühendada töölisnoorsugu proletariaadi klassivõitlusega!

J. Rummo

Soome töölistkonna hariduslikud asutised

Soome töölistkonna hariduslikke nõudeid rahuldavad päämiselt järgmised asutised: 1) töölistinstituudid linnades ja muis tööstuskeskkohtades; 2) Tööraha Haridusliit ja 3) Tööraha Akadeemia Grankullas, Helsingi läheduses asuvas suvituskohas.

Nagu üldse Soome elu ja kultuur on mõjutatud Rootsi kultuurist ja eeskujust, nii on ka tähendatud asutiste põhijooned ammutatud Rootsi töölistkonna kogemust.

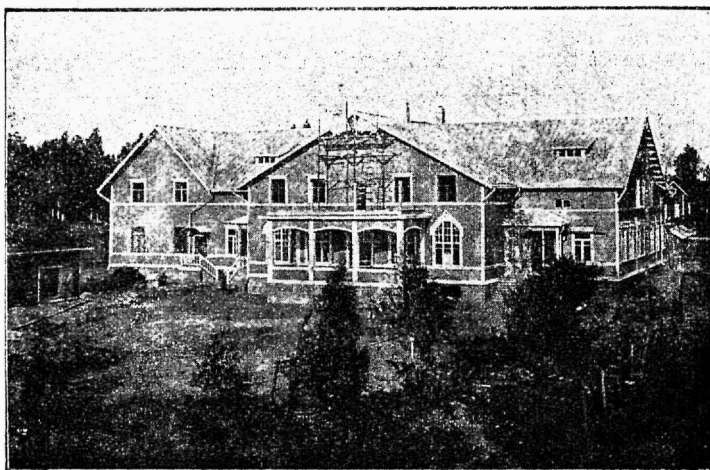
Kõige vanem ja kõige levinud ülaltähendatud kolmest asutisest Soomes on töölistinstituut, mis käesoleva aasta 16. jaanuaril pühitsetes enda 30. aastapäeva (16. jaanuaril 1899 a. avati esimene Soome töölistinstituut Tamperes).

Töölistinstituut (Työväenopisto, arbetarinstitutet)

on oma põhijoonelt, olemuselt ja töömeetoditelt samalaadiline täiskasvanute õppeasutis, nagu seda on meie linnade rahvauilikoolid. Nagu meie linnarahvauilikoolestki, samuti töölistinstituudis korraldatakse õhtuti, tööst vabal ajal, soovijalle loenguid mitmesuguste teaduste alalt, kursusi keeltes ja praktiliselt aineis, õpinge, vaidlusõhtuid jne.

Meie linna-rahvauilikoolidest erinevad aga Soome töölistinstituudid täiesti sellepoolest, et viimaseid peavad üleval peajasjalikult linnade ja alevite omavalitsused, kusjuures riik 1927. a. jõusseastunud töölistinstituutide seaduse alusel kannab 50% kõigist instituudi ülevalpidamise kuludest; meie rahvauilikoolid aga on teadupärast kõik eraorganisatsioonide asutised ja saavad ainult juhuslikku toetust riigilt ja omavalitsuselt. Kuna omavalitsused ja riik kindlustavad töölistinstituutidele ülevalpidamise kulud; on õpetus neis maksuta ja kõigile kättesaadav. — Töölistinstituut on Soome töölistkonnas väga lugupeetud õppeasutis ja sääfseid soodsaid õppimisvõimalusi kasutavad tuhanded töölist (eelmisel õppeaastal õppis 40. Soome töölistinstituudis ligikaudu 14.000 töölist).

Kuna töölistinstituutide asutamise mõte on välja läinud töölistkonna enda ridadest ja nende ellukutsumine moodustab osa põhjamaade töölist hariduslikust liikumisest, peatun paari sõnaga nende ajaloo juures.

Kymi linnakese töölistmaja (Soomes), sai juba 30-aastaseks

Töölisinstituutide asutamise mõtte algatajaks loetakse Rootsi arsti, kirjaniku ja mõtteteadlast Anton Nyströmi, kes oli hiljem kõige esimese töölisinstituudi — Stockholmi „Arbetarinstatutet'i“ asutaja ja esimene juhataja. Anton Nyströmi väited, mis ta esile tõi oma idee kaitsmisel ja propageerimisel, väärivad tänapäevastki tähelepanu. Ei ole see tööliiskonna süü, seletas ta, et teda koolipingilt kiskus igapäevane leivateenistus siis, kui oli õppimiseks kõige parem iga. Ja ometi on tööliiskond see, kes ühiskondlikus arenemiskäigus muutub ikka enam ja enam otsustavamaks teguriks. „Teadused tulevad teha kättesaadavaks kõigile rahvakihtidele. Teaduste levitamiseks kõigis rahvakihtides tuleb leida uuendatud abinõusid. On vaja teha kõigile tunnetatavaks ja mõistetavaks meid ümbritsev välismaailm, inimkonna ühiskondlikud ja majanduslikud elutingimused, inimkonna ajalugu ja ka inimese enese füüsilised, vaimlised ja kõlblised võimed. — Objektiivsed, teaduslikud tõed arendavad inimese mõtlemis- ja arusaamisvõimet ja arendavad inimesest iseteadliku töö-, tahte- ja teguvõimsa kodaniku. Teadmiste puudus teeb inimesest passiivse, tahtevõimetu ja abitu olevuse. Teadus on võim!“ Anton Nyströmi mõtted leidsid elava tähelepanu ja vastukaja Rootsi tööliiskonnas. Ta kihutustöö tulemuseks oli Rootsi tööliste ametiühingute kongressi otsus asutada Stockholmi töölisinstituut, mis teostuski 1880. aastal

Soome töölisinstituudi sünnipaigaks on Tampere, see Soome Manchester, kus asub kogu Soome tööliiskumise häll. Soomegi tööliiskumise rajajale oli algusest peale selge, et tööliiskonna elujärje parane-

SOOME SOTSIALISTLIKUD LEHED

Soome kolme ja poole miljonise rahvastiku juures sotsiaaldemokraatlik partei oma ligemale 40.000 liikmega on suur saavutus. Töörahal on üks 7 korda nädalas ilmuv leht, 4 lehte 6 korda nädalas, 6 lehte 3 korda nädalas, soome keeles, siis üks rootsikeelne 3 korda nädalas, 1 leht 2 korda nädalas, pääle nende 2 noorsoolehte, 1 naiste leht, muusika, teatri, karskuse, laste, hariduse, 3 spordilehte ja 1 pilkeleht. Auväärne arv nii väikese rahva juures!

misel on määratu tähtsusega teguriks tööliskonna hariduslik tasapind. Seepärast korraldasid töölisorganisatsioonid (alul vähenõudlikud lugemisringid ja lauluseltsid, hiljem ametiühingud) töölistele juba läinud sajandi keskel mitmesuguseid loenguid ja kursusi. Eriti hoogu võttis nende korraldamine siis, kui Soome kodaanlises haritlaskonnas levis Taanist alguse saanud maa-rahvaülikoolide (kansanopisto) asutamise idee. Et juhuslikude loengute ja kursuste korraldamine oli tülikas ja väheproduktiivne, otsustasid Tampere ametiühingud juba 1892. aastal võimalusi töölisinstituudi ellukutsumiseks Stockholmi eeskujul. Eriti tuliseks kihutustöötegi jaoks töölisinstituudi asutamise kasuks oli pärastine Tampere töölisinstituudi juhataja magister August Dahlberg, kes kahtlejaile, kas töölised tunnevadki huvi hariduse vastu, väitis: „kui töölised ei ole teadusejannu, siis tuleb seda äratada. Töömeest tuleb õpetada arusaama ja tundma, et ta ei ole ainult töömasin, kelle vaimlist kapitali ei võeta arvesse. Tedagi on vaja teha ühiskonna orgaaniliseks liikmeks, sest ühiskonna elukogemused ja elutarkus kuuluvad üldse kasuks“. — Rõhutati, et teadmised ja haridus on tähtsamaid aluseid elujõulisele töölisliikumisele. Tugevaid ja teguvõimsaid ametiühinguid suudavad luua ainult teadlikud töölised: teadlikkuse annab aga ainult haridus. Tööliskond tahab ja peab end

maksma panema omavalitsuste ja riigi juhtimises: sääligi on vähe ainult hääst tahtmisest, sääligi on vaja kõigepäält teadmisi ja haridust!

Töölisühingute järjekindlatele päälekäimistele järele andes avaski Tampere linnavalitsus 16. jaan. 1899. a. esimese töölisinstituudi Soomes. Tampere eeskujule järgnesid varssi teised suuremad linnad ja praegu töötab igas linnas ja suuremas alevis vastav õppeasutis. Suurimad neist on: Helsingis (3.500 õpil.), Tampere (1.018 õp.), Kouvolas (815 õp.) ja Viipuris (642 õp.). — Helsingi töölisinstituudi jaoks sai 1927. a. valmis suur ja rikkalikult varustatud maja, mille ehitamine maksis 4 miljonit Soome marka. Uus maja on määratud töölisinstituudi kursuste ja õpiringide jaoks, kuna loengute saal veel ehitamata. Loenguid peetakse seni suurtes Helsingi töölistemaja ja karskusseltsi „Koitto“ saalides. Igast loengust võtab osa tavaliselt 100—300 inimest.

Töölisinstituudid on koondunud endi töö koordineerimiseks üleriiklikuks töölisinstituutide liiduks, kelle esimeheks on Helsingi töölisinstituudi kauaaegne juhataja Dr. Z. Castrén ja sekretäriks Tööraha Akadeemia juhataja magister T. Vuorenrinne. Liidu väljaandel ilmub töölisinstituutide häälekandja, kuukiri „Työväenopisto“.

Tööraha Haridusliit (Työväen Sivistysliitto)

algas oma tegevust alles 1. oktoobril 1919. aastal, kuid on kümneaastase olemasolu ajaga jõudnud tõusta suurimaks ja teguvõimsamaks vabaharidustöö organisatsiooniks Soomes. Tööraha Haridusliit loeb oma eesmärgiks „levitada tööraha hulkades ühiskondlikku haridust ja rahuldada tööraha väimlisi kultuuritöid“. Liidu liigete hulka kuuluvad kõik Soome suuremad tööliste keskorganisatsioonid — sotsiaaldemokraatlik partei, ametiühingute üleriiklikud liidud, sotsiaaldemokraatlik noorsooliit, tarvitajate keskühing, töölisteatri-, spordi-, muusika jne. liidud — kokusummas 18 organisatsiooni 430.000 üksikliikmega. Liidu esimeheks on selle asutamisest saadik prof. Väinö Voionmaa, sekretäriks magister P. Railo, organisaatoriks Arvi Hautamäki. Liit on pühendanud oma päätähelepanu tööliste iseõppimise juhtimisele õpiringide organiseerimise ja instrueerimise kaudu. Liit annab õpiringiks kokkuastunud töölistele meetodilisi juhatusi õppetööks, varustab õpinge kirjandusega, korraldab õpiringi juhtidele kursusi (2—4 kursust aastas, vältusega 1—2 nädalat), õppepäevi, kongresse jne. Õpinge oli eelmisel tegevusaastal tervelt 342, osavõtjate arv neist 4462.

Enamik õpiringidest töötab maal, kus puuduvad töölisinstituudid; väga palju õpinge töötab noorsooorganisatsioonide juures. Teiseks liidu tähtsamaks tegevusalaks on lektorite ja kõnelejate saatmine kohalikkude organisatsioonide poolt korraldatud loenguõhtutele ja kursustele. 1927/28 õppeaasta jooksul on liidu lektorite poolt peetud 613 loengut. Liidu juures töötab veel 1921. a. saadik kirjaõpistu, mis juhib kirjalikkude kavade ja juhtnõõride kaudu iseõppijaid keelte, matemaatika, raa-

matupidamise ine. alal ja parandab iseõppijate poolt läbivaatamiseks saadetud kirjatöid. — Liit on muretsend omale õiguse iga kahe nädala tagant kord esineda loengutega töölistele raadiokeskjaama kaudu.

Suuremad sissetulekud oma kulude katteks saab liit 1928. a. riigilt: 60.000 Smk. populaarteaduslike loengute korraldamiseks, 90.000 marka kirjanduse muretsemiseks õpiringidele ja ringijuhitidele kursuste korraldamiseks ja 125.000 Smk. üldiste kulude katteks. Vähemaid summasid liit on saanud toetuseks veel tarvitajate keskuhingult.

1928. a. peale ilmub kuukirjana Liidu häälekandja „Työläisopiskelija“ (Õppiv tööline).

Soome Tööraha Akadeemiast järgneb kirjutus edespidi.

R. Saving

Rahvusvaheline töölistespordi- liikumine

Töölistespordiliikumise iga ei ole kuigi pikk, kuid ta arenemine on olnud suurejooneline ning kiire. Väikesist organisatsioonidest lühikese aja jooksul on kasvand suured ning võimsad koondised, millised rahvusvahelises ulatuses on liitunud kokku vägevaks tööväe maailmaliiduks.

Töölistespordiliikumise hääl on

S a k s a m a a.

Töölisharidusseltside võimlusosakondade näol tekkisid esimesed Saksamaa töölistespordi organisatsioonid. Gera kongressil 1893. a. üksikud rühmad liitusid ülemaalseks organisatsiooniks nimega: Saksamaa Tööliste Võimlusliit. Palju aastaid töölistevõimlejad olid ainukesteks spordimõtte kandjaks Saksa töölistekonnas. Alles hiljem võimlusorganisatsioonides kui ka väljaspool neld tekkisid rühmitused ka teiste spordiharude tarvis.

Maailmasõja puhkemiseks oli Saksamaa Tööliste Võimlusliit kasvand tugevaks ning võimlaks: 187.000 liikmega. Sõda lõppend, läks arenemine veel suurema hooga edasi. Praegu kuulub 9 töölistespordi erillidu poolt moodustatud Töölistespordi ning Kehakultuuri Keskoimkonda ümarguselt 1.100.000 töölistespordlast. Sellasena Saksa töölistespordiliikumine sammub ka rahvusvahelise töölistespordiliikumise esirinnas.

Suurim keskoimkonda kuuluv liit on Tööliste Võimlus ning Spordiliit 600.000 liikmega. Ta kasutada on kokku 4.916 võimlat, 3.624 spordiplatsi ning 620 ujulat. Suuruse poolest järgmine on Töölisterratasõitjate Liit „Solidariteet“ 200.000 liikmega, Töölisterraskejõustiku Liit 52.000 täiskasvand ja 38.000 noorliikmega.

Tööliste Võimlus ning Spordiliit korraldas 1922. a. Leipzigis hilgla spordipidustused, millistest võttis tegelastena osa 100.000 töölistespordlast,

suures enamuses võimlejad. Pidustused kujutasid endast määratud meeleavaldust kehakultuuri ning sotsialismi kasuks.

Saksa töölisspordiliikumine pääle maailmasõda on jagunenud kahte voolu kui üldinegi töölislikumine.

Enamline partei on kõik rattad käima pannud, et töölisspordiliikumist mitte ainult oma vaimus mõjutada, vaid ta on püüdnud töölisspordiliikumist kasutada ka oma erakondlikkude ülesannete täitmiseks.

Töölisspordiliikumises enamlased arvasid leidvat määratu hulga vabatahtlikke endi tarvis, kuna siia koondus suurel määral noori, kes veel parteipoliitilisele kihutustööle väga vastuvõtlikud. Sellele püüdele astus ergepoliitiliselt vastu töölisspordiliikumise juhtijaskond, kes rõhuvas enamuses kuulub sotsiaaldemokraatlikku parteisse. Kõige lihtsam oleks ju olnud enamlise vastasrinna eemaldamine liikumisest. Kuid lõhenemise korral kardeti töölisspordiliikumise üldist nõrgenemist. Sellest pääsmiseks kuulutati töölisspordiliikumine väljaspool erakondi seisvaks.

Aastad on Saksa töölisspordiliikumise juhtidele õiguse annud. Praegu mõlemad poliitilised voolud töölisspordiliikumises töötavad rahulikult üks-teise kõrval.

Austria.

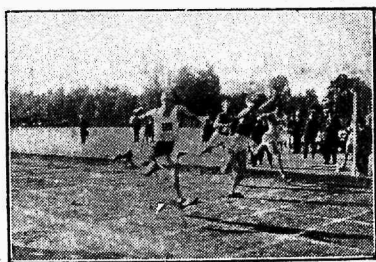
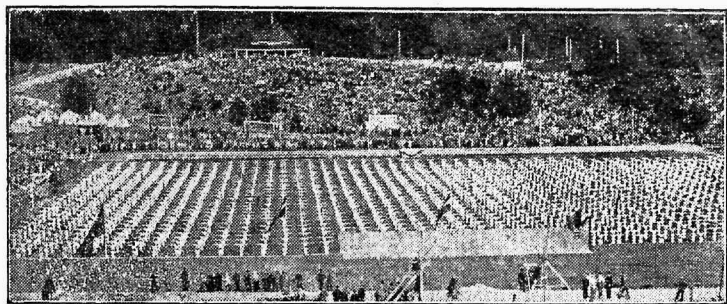
Teine suurem töölisspordi organisatsioon Sotsialistlikus Töölisspordi Internatsionaalis on Austria Töölisspordi ja Kehakultuuri Liit 250.000 liikmega. Austria töölisspordiliikumise arenemine on üldjoontes samasugune kui Saksamaalgi. Liikumine algas töölisvõimlejate koondumisega. Alles hulga aastaid hiljem tekkisid organisatsioonid ka teiste spordialade tarvis. Kuid praegu Austrias ülemaailises koondises võimlejaid arvuult on vähem teistel aladel tegutsevaist. Suurim organisatsioon on Töölise-Turistide Liit „Loodusesõber“ 70.000 liikmega.

Nii sportline kui proletaarlis-kasvatuslik töö Austria organisatsioonides on otse eeskuju. Teiste töölisliikumise aladega valitseb tihe koostöö ning arusaamine üksteisest. Sotsialistlik Noorsooliit ning Vabariiklik Kaitseliit on spordiorganisatsioonidega kõige tihedamas kokkupuutumises.

Linzi parteiprogrammis sotsialistlik partei tunnistab end otsekoheselt spordisõbraliseks. Viimasel parteipäeval Viinis 1927. a. korraldati seda programmeeritud seisukohta ning lisati juure: Sotsiaaldemokraatlik parteipäev nõuab kõigepeält neilt seltsimeestelt, kes omavalitsustes tegevad, kõike, mis võimalik, et nad töölisklassi tervendamise eesmärgiga töölisspordiliikumist tegelikult toetaksid.

Suurt tõusu Austria töölisspordiliikumisele tähendas esimene töölisspordi pidustus Viinis 1926. a. Demonstratsioonid korraldati reaktsiooni ning fašismi hädaohu vastu võitlemise tähe all. See oli meeleavaldus täis määratud hoogu, jõudu ning distsipliini, mille mõju on jätnud jälgi isegi väljamaa töölisspordiorganisatsioonide arenemisse.

TÖÖLISSPORT—TÖÖLIS- LIIKUMISE UUSI VORME

- 1) Meeste ühishõimlemine Soome Töölisspordi Liidu pidustustel
- 2) Sportlaste rongikäik
- 3) 100 meetri jooksu lõpp.

Tähelepanav spordiraamat.

Sms. Dr. Julius Deutsch on kirjutanud brošüüri „Sport und Politik“ (Sport ja poliitika), mis on tõlgitud juba paljudesse keeltesse. Ta määrab kindlaks töölisspordi ülesanded sotsialismi teenistuses olles ja tõmbab kindla vahe kodanlise ja töölisspordi vahele. Hädavajaline raamat kõigile töölissportlastele!

Tšehhoslovakia.

Rahvuslikele erinevuspõhimõttele rajatud tšehhi töölisspordiliikumine koosneb kahest organisatsioonist: tšehhide Praha liit 100.000 liikmega ja saksa Aussigi liit 60.000 liikmega. Tšehhi organisatsiooni kuuluvad ainult sotsialistid, kuna saksa liidus on ruumi ka enamlastele. Alates 1926. a. on mõlemad organisatsioonid tihedas koostöös.

Viljakast tegevusest annab pildi organisatsioonide 1926. a. aruanne, mille järele Tšehhoslovakia töölisspordi organisatsioonid korraldasid aasta jooksul 3.243 valelusõhtut, 2.422 ettekannet, pääle selle 9.787 sportlis-teoreetilist koosolekut võimalis. Teatrietendusi korraldas liit oma liikmeile 2.790. Organisatsioonide juures on palju lugemistube, raamatukogusid jne.

Ka poliitilisel alal organisatsioonide tegevus on elav. Valimistel organiseerivad spordiorganisatsioonid suurejoonelist agitatsiooni sotsialistiku partei kasuks.

Šveits.

Möödunud sajandil kuuekümnendail aastail alustasid Šveitsi töölis-haridusorganisatsioonid sektsioonide moodustamist, kus harrastati võimlusharjutusi. 1874. a. oli sellaseid sektsioone viis, millised omavahel moodustasid ülemaalse võimlusliidu. See liit jäi mitu aastakümnet ühendusse kodanlise spordiliiduga. Alles 1914. a. toimus eraldumine. Sel ajal oli Šveitsi Töölisspordi Liidul 4.000 liiget. Pääle eraldumist kodanlisest liidust suurenes liikumise hoog. Mõni aeg hiljem oli organiseeritud juba 20.000 töölisspordlast.

Militarismi vastu!

Sotsialistlik riigikaitseprogramm.

Saksa sotsiaaldemokraatliku ajakirja „Der Klassenkampf“ selle aasta esimene number esitab toimetuselt (koosseisus: Max Adler, Paul Levi, Kurt Rosenfeldt, Max Seydewitz, Heinrich Ströbel) riigikaitseprogrammi kavandi 10. märtsil algavale Saksa sotsiaaldemokraatliku partei programmile. Toome selle programmi tervena.

A. Alused.

I.

Saksamaa sotsiaaldemokraatlik partei tahab võtta kodanliselt riigilt abinõud sõjapidamiseks.

See ei või olla saavutatav üksi niinimetatud desarmeerumisega — see on väeosade ja relvade ning vahenditult sõjapidamiseks teenivate tehniliste vahendite kõrvaldamisega. Palju enam selleks on vajaline proletariaadi organisatsioonide püsiv ja katkematu kontroll kõigi sõjaosstarbeile omistatud produktioonivahendite üle.

II.

Kapitalistlikus ajastus iga sõda kannab alati valitseva imperialismi iseloomu. **Seepärast sotsialistid tõrjuvad tagasi iga sõja, olgu see alguses kujutatav kaitsesõjaks või neutraliteedikaitse sõjaks.**

Sotsialistid tõrjuvad seepärast tagasi ka kapitalistlikus riigis sõjavõimu abinõud ja võitlevad selle sõjavõimu kõrvaldamiseks.

Seda sotsialistid peavad tegema ka sisepoliitilistest põhjustest, sest et valitsev klass igal kokkupõrkel proletariaadi ja kodanluse vahel kasutab sõjavõimu tööliklassi allasurumiseks.

III.

Jälgides Sotsialistliku Töölisinternatsionaali otsust Brüsselis, Saksamaa sotsiaaldemokraatlik partei on otsustanud pöörduda tugevaima masside surve, selle revolutsiooniliseski vormis, iga Saksa valitsuse vastu, mis rahvusvahelise konflikti juhtumil asub sõjale ja keeldub alistumast vahekohtule.

Kui sõda kapitalistlikus ajastus hoolimata sotsialistide otsustavaimast võitlusest on paratamatu, siis sotsialistid peavad asuma sõja peatsele lõpetamisele ja püüdma kõigi jõudude ning abinõudega kasutada sõja toodud tulunduslikku ja poliitilist kriisi kapitalistliku klassivõimu langemise kiirendamiseks.

IV.

Saksamaa sotsiaaldemokraatlik partei asetab alati poliitilise võitluse esiplaanile klassivastolud kapitalistlikus ühiskonnas. Ta on teadlik, et kodanluselt peavad olema võidetud sise- ja välispoliitiliselt ainult tema klassihuvideks tarvitatavad kaitsevahendid, ja et samal ajal on paratamatu luua samasugused proletaarlikud võimuvahendid, mida saabub sotsialistlik ühiskond vajab oma kaitsmiseks.

B. Tegevusprogramm.

Lähtudes sellest põhimõttelisest asendist sõjaväele kapitalistlikus riigis, sotsialistid nõuavad olevikus riigikaitse iseloomu paljastamiseks valitseva klassi võimuvahendina:

1. Ei mingit mobiliseerimist parlamendi otsuseta. Riigikaitse parlamendikontroll.
2. Riigikaitse kulude vähendamine.
3. Sõjalaevastiku likvideerimine.
4. Kaitseliidu keeld.
5. Maksva rekruteerimissüsteemi muutmise. Kehaliselt kõlvuliste loosimise alustamine.
6. Ohvitseride haridusesõiguste kõrvaldamine.
7. Sõdurite esinduse valimine nende õiguste kaitseks. Sõdurite riigikodanikuõiguste kindlustamine.
8. Distiplinaarmäärustiku ja sõjakohtusääduste demokratiseerimine.
9. Rahumõtte kavakindel soodustamine kõigis rahva- ja kõrgemais koolides.
10. Keeld kasutada sõjajõudusid kapitali ja tööliste valelistel konfliktides.
11. Kõigi sõjajõudude lepingute parlamentlik kontroll.
12. Parlamentlik kontroll kõigi tööstus- ja liiklemisasutuste üle, mis võivad olla kasutatavad sõjaliseks otstarbeks.

13. Mitte toetada avalikest varandustest eratööstust, mida võidakse kuritarvitada illegaalseks relvastamiseks. Ohuasjanduse sõjakasutamise keelmine.
14. Senniste nuhtlussääduslike normide kõrvaldamine, mis kaitsevad erarelvastust.

Nigol Andresen

Panait Istrati

Nagu harva leiutatakse kallismetalle suurtena tükkidena, nõnda „Vileneuve'i inimestekalur“ Romain Rolland a. 1921 leiutas kirjaniku, kes senni veel polnud kirjutanud. Vaene hulkur, kes oli teind kõiki töid, oli teind Nizzas enesetapmiskatse, kuid sääl tema juurest leiti Rolland'ile adresseeritud kiri — ja juba selle kirja põhjal suur kirjanik ja inimestetundja arvas mõistvat tundmatu mehe kirjanduslikku väärtust: „Lugesin, ja olin põrutatud uue geeniuuse puhkemisest. Tormav tuul, mis puhub üle steppide. Balkani uue Gorki tunnustus. Õnnestus päästa teda. Tahtsin tutvuda temaga. Arenes kirjavahetus. Saime sõpradeks“.

Panait Istrati elulugu on kui juhtumusrikkaim romaan, jaa, ta kiiresti kirjutatud teosed ongi ainult ta rohkete elukogemuste üleskirjutused. Istrati sündis Rumeenia linnas Brailas, Doonau kaldal, 1884. aastal, ta isa oli greeklasest kaubitseja, kes pea kadus jäljetult, ema rumeenlanna. Rahutu hingega poisike põgenes ema hoole alt juba kaheteistkümnenda-aastasena, ja kahekümne aasta kestes asus pikemat või lühemat aega Egiptis, Süürias,reekas, Itaalias — kõigil mail ümber Vahemere. Ta on olnud küll hulkur, kuid töötav: kord kelner, siis pagar, luksepp, sepp, mehhaanik, masinist, sadamatöölaine, maaler, ajalehe kirjasatja, fotograaf, on andnud mitmelgi puhul revolutsioonilisele liikumisele. Viimastel kirjanikuaastail ta on hakand jälle rändama: pärast ebaõnnestund reisi oma „isa“-maale (emamaa on ju Rumeenia!), kust ta saadeti välja, ta tegi suure reisi Venemaale, kus on praegugi.

*

Panait Istrati on kasvand Balkanil, kus Aasia kultuur on tugevam Euroopa omast. Brailas võib kuulda kõigi Balkani keelte kõrval ka Aasia keeli, ja inimeste elu sääl on mitmeti aasialik. Hiljem aga P. I. õppis ise türgi ja araabia keele ning Väike-Aasias aina süvenes erilisse alasse, mis on omapärane Aasias: vestmiskultuuri.

Eriline vestmishuvi seob teda. Istratit lugedes võib mõista Šehersade muinasjutu tõepärasust, võib ka mõista, mis huvi hoiab Vahemere mail mehi tundide kaupa kohvikuis ja platsidel üksteise vestmist kuulamas. See vestmine on nakand nii Istratisse, et isegi meeleheiteloo Rolland'ile kirjutatud kirja enesetapmise eel on sattund paar lõbusat juhtumust noorusest. Ning sellane jutustaja Istrati on ka oma raamatuis.

Ta raamatud „Kyra Kyralina“, „Onu Anghel“, „Haidukid“, „Codine“.

PANAIT ISTRATI,
1921. aastal Nizzas, tänaopäevapiltnikuna.

„Nerrantsula“, „Perlmutteri perekond“, „Mihail“ j. t. on ainult lõpmatud lood, üks juhtumus järgneb teisele, omavahel sidumata, kuid ometi loovad üldpildi: inimelu, annavad isegi hulga teateid Balkani ja teiste maade elust.

Istrati on olnud töölishulkur, ta vaatleb maailma kaua deklasseerund inimese pilguga, kellel on küll väärtuslik inimene üldse, kuid kellel ei ole selget käsitlust vahekordadest, mis teevad inimese õnnelikuks või õnnetuks. Seda enam, ta sündmustik on enamalt jaolt Balkani feodalistlikust ühiskonnast, mis soodustab veel enam seda deklasseerumist. Kuid ta näeb juba võitlust aadli ja anastajate vastu, hakkab nägema ka võitlust inimkonna vabastamiseks varase kapitalismi ikkest.

Ja nõnda kogu Panait Istrati kiiresti jätkuv looming ei anna mitte ükski huvitavaid juhtumusi vaid ka inimkonna vaevu ja valusid ning vabanimisvõitlusi.

Istrati teoseid on tõlgitud paljudesse Euroopa keelisse, ja tema parimaks lugijaks on töörahvas, kelle rasket, kuid siiski mitte lootusetut elu ta käsitleb ja juhatab lõppeks mõistma inimest kogu inimtoimingu eesmärgina.

Noorsotsialistide töomailt

Eesti Noorsotsialistliku Liidu III kongress.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu juhatuse otsusel peetakse Noorsotsialistliku Liidu III kongress Tallinnas „Tööliste Kodus“, V. Pärnu m. 31, laupäeval 23. ja puhkepäeval 24. märtsil 1929. a. Kongressi algus laupäeval kell 11 hommikul.

Kongressi päevakord on järgmine:

- 1 Avamine.
- 2 Juhatuse, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimine.
- 3 Aruanded:
  - a) Liidu juhatuselt.
  - b) „Rünnakult“.
  - c) Kohtadelt.
- 4 Poliitiline moment, ref. R. Saving.
- 5 Tööliklass ja riik:
  - a) Riigi mõiste, ref. E. Sakkeus.
  - b) Riik ja sotsialism, ref. N. Andresen.
  - c) Demokraatia ja diktatuur, ref. K. Freiberg.
  - d) Surmanuhtlus ja klassikohus, ref. A. Jõeäär.
  - e) Klassiriik ja militarism, ref. Dr. Audova.
  - f) Klassivõitluse eetika, ref. L. Sapotzky.
  - g) Töörahva omakaitse, ref. R. Saving.
6. Noorsotsialistide ülesandeid noorsookaitse, poliitilise kasvatustöö ja organiseerimistöö alal, ref. M. Mihkelson.
- 7 Töökava ja eelarve.
- 8 Liidu juhatuse ja revisjonikomisjoni valimine.
- 9 Kongressil algatud küsimused.

* * *

Eesti Noorsotsialistliku Liidu kodukorra järele saadavad Liidu ühingu kongressile iga 15 liikme või selle osa päält ühe esindaja, kes valitakse ühingu üldkoosoleku poolt.

Kongressi saadikud tuleb varustada mandaadiga, millest näha ühingu liigete arv ja üldkoosoleku poolt valitud esindajate nimed. Mandaat tuleb varustada ühingu esimehe ja sekretäri allkirjadega.

Kongress on otsusvõimne, kui on koos vähemalt $\frac{1}{3}$ hääleõiguslikke saadikuid. Jääb kongress väjakuulutatud kellaajal püdamata, siis peetakse poolt tundi hiljem teistkordne kongress, mis on otsusvõimne eelmise kongressi päevakorras olnud küsimuste kohta igasuguse osavõtjate arvu juures.

Ühingud kes soovivad kongressi päevakorda mõningate küsimustega täiendada, peavad vastavad ettepanekud Liidu juhatusele esitama vähemalt kümme päeva enne kongressi.

Võimalik varakult palume teatada, kes saadikuist vajab öökorterit.

E. Noorsotsialistliku Liidu juhatuse.

Noorsotsialistliku Liidu Tartumaa konverents

peetakse 16. veebruaril keJ 12 Tartus; päevakorras on informatsioon poliitilisest silmapilgust (Liidu juhatuse esindajalt), organiseerimise küsimusi (ref.-d A. Juur ja E. Köhler), Liidu III kongressi päevakorra läbi vaatamine, tegevuskava (ref. H. Ratasepp) s. m. Tartumaa noorsotsialistid juba kõige enam arenend ühingute võrgu tõttu tuleb olla aktiivses tegevuses — ja loodetavasti nüüd peetav konverents aitab selleks oma-iajo kaasa.

Esperanto Viini noorsoopidustustel.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali täidesaatev komitee on otsustanud korraldada esperanto-koosolek. Kuid mis tähtsam, S. N. I. soovitab kõigil liitudel korraldada esperanto kursusi, et Viini sõitjad oleksid valmis tund ses keeles mõistma kõigi maade seltsimehi. „Alles kui belglased ja sakslased, prantslased ja austerlased, skandinaavlased, inglased, šveitslased — ja kes need ka ei oleks — mitte ainult ei lähe üksteisest mööda tummalt tervitades vaid käsikäes käivad koos tüki teed ja vestavad juttu, puhkeb tõeline rahvusvaheline, sõprus noorsoopäevade elamustest...“

„Kõigi töölisnoorte kohustus, kes tahavad aidata üksteist mõistva inimkonna rajamist, on õppida esperanto. Kui kõik ülevad tunnustada Viinis, et nad on teind seda, siis Viin saab kilomeetripistik võitluses rahu, sotsialismi ja inimkonna kultuuri eest.“

Viini noorsoopidustused.

Kahju, et Eestist kauge maa tõttu ei õnnestu suurel arvul sõita värskendavaile noorsoopidustustele. Kellel aga peaks olema võimalus kulu- tada reisiks 150 krooni (just niipalju peab olema sõiduks ja ülalpidamiseks), palutakse teatada aegsasti Eesti Noorsotsialistliku Liidu juhatusele, et oleks võimalik korraldada ühissõit.

Noorsotsialistid fašismi värvate ees.

Teispool Gotthardi terav nurk Šveitsi maa-ala tungib Põhja-Itaalia mägestikku, Tessin'i kanton, mis on itaaliakeelse Šveitsi pääosa. Maastikuliselt erilise iluga, tööstuslikult arenemata ja seetõttu kaljune pind ka sotsialistlikule organiseerimistööle. Vaevalt 160.000 elanikuga Tessin kannatab alalist väljarändamist, kuna omal maal ähvardab tööpuudus, teiselt poolt aga Tessini on tulnud rida fašistliku Itaalia põgenikke.

Hoolimata kõigist materjaalseist raskustest Tessinis on mitte üksi elav

ametiühinguline ja parteiline liikumine vaid ka väga liikuv ja tugev sotsialistlik noorsooorganisatsioon, Federazione Giovanile Socialista Ticinese, oli isegi esimene organisatsioon, mis tekkis 1922. aastal uuesti pärast Šveitsi noorsotsialistliku liikumise kokkulangemist. Šveitsi sotsialistlik noorsoo liidus, mis hiljuti ühines Sotsialistliku Noorsoo Internatsionaaliga, 16 saksakeelse ja 6 prantsuskeelse sektsiooni kõrval Tessini itaaliakeelne liit oma 20 sektsiooni ja peaaegu 400 liikmega on tugevaim osa. Seejuures tuleb panna tähele, et väikeses põlluharijas itaaliakeelses kantonis liikumine on tugevasti raskendatud. Noorsotsialistlik liikumine umbes 13.000 palgatöölise juures ei ole halvem kui mõnes Kesk-Euroopa tööstusringkonnas.

Vastavalt itaalia temperamendile ja võrdlemisi varasele küpsusele itaaliakeelse Šveitsi noorsoo-organisatsioon on peaaegu eranditult poliitiline, s. o. töötab ja moodustab Tessini parteiorganisatsioonis eelväe selles piirkonnas tugevasti tunduva fašistliku liikumise vastu. Pidulikel juhtumistel, maipühäl jne. Tessini seltsimehed kannavad elavana protestina mustsärkide diktatuuri vastu ning fašistidele vaimselt sugulaste kiriklaste sinisärkide vastu punaseid särke, milles nad esinevad ka Viini rahvusvahelistel noorsoopidustustel. Vaimseks ühenduseks on kahe nädala tagant ilmuv „noorte lehekülj“ parteilehes „Libera Stampa“.

Fašismi väreve ees Tessini liidul on eriline ajalooliselt tähtis ülesanne. Viimases itaaliakeelses maatükis, kus poliitiline vabadus on jäänud püsima, ta moodustab sotsialistliku mõtteilma ja sotsialistliku noorsootöö tähtsa eelposti valmistada vaimselt ette Itaalia töölis- ja noorsotsialistlikku liikumist ja neis tõrjuda tagasi fašistliku mõtteilma haarded üle piiride.

Edusammud Inglismaal.

Iseseisva töölispartei noorsooühingud (I. L. P. Guild of Youth) kannatasid 1926. a. üldstreigi suure kaotuse. Üldine ükskõiksus ja suur tööpuudus takistasid organisatsiooni arengut. Läänud aasta juunis oli 90 gruppi 4.000 liikmega. Siitpääle on märgata uut arengut ja praegu liikmete arv on tõusnud 5.000-ni, ning poliitilise elu elustumine lubab loota suurematki arenemist. 1928. aasta septembris organisatsioon korraldas võitluse sõjahädaohu vastu — koosolekud 100-s linnas. 7. oktoobri noorsotsialistlik päev pühitseti kogu maal. Novembris peeti ülemaaline „töötusnoorsoo päev“ nõudega vähendada noortööliste kurnamist noorsookaitse säädusega; päev agiteeris ühtlasi noorte astumist ametiühinguisse. Nende suurte toiminguete kõrval igapäevatöö läheb oma rada: loengud, kursused, laupäeva-koolid, rännakud, laagrid, laulmine, muusika ja sport.

Noorsotsialistide jälgimised Tšehhoslovakias.

Tšehhoslovakia tugev noorsotsialistlik liikumine (nii tšehhi kui saksa) saab kannatada alatas riigivõimult. Nende ajakirjad ilmuvad tihti tseusuuri tõttu valgete laikudega, eriti tigidad ollakse seisukohavõttudest sõjaväele. Tšehhoslovakia vennasliit pöörab aga rohkesti tähelepanu oma seltsimeeste võtmistele sundsõjaväeteenistusse, ja noorsõdurite võtmisel korraldab kasarmusse minejale sotsialistlikud pidustused. Sel sügisel Brünnis (Brno) poliitiline politsei ajas laiali ühe sellase pidustuse, ja sellele järgnesid suured läbiotsimised paljudes ühinguis ja juhtivate noorsotsialistide juures. Noorsotsialistlikul päeval (7. okt.) peetavate koosolekute puhul kõvendati politseivalvet! Militarismivastase propaganda pärast on algatatud kohtuprotsessid mitme juhtiva noorsotsialisti vastu riigikaitse sääduse rikkumise ettekäändel! Meie Tšehhoslovakia seltsimeeste tööind ja võitlustahe aga käsuvad tagakiusamistest hoolimata või — otse selle tõttu!

Poola noorsotsialistid.

1928. a. alul Poola liit (T. U. R.) omas 6.000 liiget. Selle aasta kestes organisatsioon suurenes Ülem-Sileesia noorsoo-organisatsiooni „Sila“ võrra, mis ühines T. U. R-iga.

Liit omab nüüd 131 ühingut; neile lisaks organiseeritakse punaseid kotkaid vanaduses 10—16 aastat, ja punased kotkad asuvad juba 13 ühingu juures. Pääle poolakeelse liidu Poolas asub veel saksa „Sotsialistlik Noorsooliit Poolas“ ja juudi organisatsioon „Vabadus“ (Frajhait). Viimasel ajal liit toimib eriti noorsoo töökaitse läbisurumisega.

T. U. R. võtab osa ka aktiivsest poliitilisest liikumisest, eriti tähelepanu pöördi viimati parlamendivalimistele, kus noorsotsialistid avitasid energiliselt parteiagitatsiooni. Valitute seas oli ka kaks T. U. R. keskkomitee liiget, kellest üks valiti otsekohe noorsotsialistide töö tõttu.

NARVA NOORSOTSIALISTLIKU ÜHINGU JUHATUS

Mõne kuuga muuta uus ühing massiliseks ja sisustada ühingu töö — see ei ole kerge töö. Pildil juhatuse liikmed (seisavad): Henrik Friison, laekahoidja ja Johan Naarils, esimees; (istuvad) Adele Kүүnberg, sekretär, Johan Kala, abisekretär ja V. Emeljanova, abijuhataja.

Narva noorsotsialistlik ühing

on alles kuud kolm vana, kuid juba sellegi ajaga ta on suutnud võita Narva noortööliste sooja poolehoidu. Ühingusse on koondunud umbes 70 tegevliiget, tal on orkester ja näitetrupp. Korraldatakse referaate, pühapäeviti enamasti meelelaluutuse õhtuid mõttevahetuste ja ajaviiteprogrammiga.

Vana Kariste noorsotsialistlik ühing

korraldas näärpäeval peo, kuna samal ajal pandi toime ka lühiajalised loengud sotsialismi põhiõpetusest N. S. Liidu juhatuse kaasabil. Jaak Sosi verrega võitnud tööliikumine areneb Vana-Karistes, ja noorsotsialistlik ühing peab aitama tõsta veel enam selle arenend nurga maatöölise klassiteadvust.

Tartu Noorsotsialistlik ühing

on esimesi, kes korraldas sügisel A. Cseh'i juhausel esperanto kursused, nõnda et Tartu noorsotsialistide suurem hulk on juba esperantistide.

Noorsotsialistlik liikumine Tapal.

Paar kuud tagasi asutati Tapale Noorsotsialistlik Ühing, milline nüüd on hoogsalt tööle asund. Tapal on rohkesti töölisnoori, kes noorsotsialist-

---

likule tööle sääl pakuvad häid tegevusoimalusi. Ühingu asutajad on eranditult enda käte tööjõust elavad noored.

Ühingul on alates 8. dets. kaks korda nädalas kasutada avarad ruumid, mis liikumise elustamisele tuntavalt kaasa aitavad.

12. detsembril korraldas Tapa Noorsotsialistlik Ühing kõneõhtu ühingu liigetele ning kutsutud külalistele. Ettekandega „Noorsotsialistlikust liikumisest“ esines R. Saving — Tallinnast, järgnev loeng „Sotsialistliku ilmavaate põhialustest“ oli 22. detsembril N. Andresen'ilt.

Uuel aastal tegevus jätkub jõudsasti.

Töölissport

Töölisspordi Liidu kongress.

20. jaanuaril peeti Töölisspordi Liidu kongress, millest võttis osa 11 ühingu esindajaid. Paljud maaihingud ei olnud saanud saata oma esindajat. Välismaalasist võttis osa Läti Töölisspordi Liidu ja Sotsialistliku Spordi-Internatsionaali esindajana sm. Bruno Kalnin ja Soome Töölisspordi Liidu esindajana sm. V. J. Kostiainen. Kongressi juhatajaks valiti sm-d A. Antson ja R. Saving, sekretärideks sm-d E. Teras ja Embach. Tervitusi ütlesid pääle Internatsionaali, Läti ja Soome töölisspordi liidu veel sotsialistliku partei keskkomitee ja Noorsotsialistliku Liidu juhatus.

Kongress osustus mõnes suhtes küll pisut ettevalmistamatuks, kuid kokkutulnud esindajad väljendasid suurt tööhuvi ja asjalikkust. Töökava tähtsamaist punktidest tuleb mainida töölisspordiliikumise tegelaste kursusi, liikmete mitte üksi sportlist vaid ka moraalselt ja vaimset kasvatustööd, „milleks ühingud hakkavad korraldama kõige lähemal ajal kursusi ja vaidlusõhtuid spordi, sotsialismi, tervishoiu, kasvatusküsimuste j. m. üle... Edasi tuleb kasvatada töölissportlastes karsket ja militarismivastast vaimu.“

1931. a. Viinis peetavaile töölisolümpiamängudele samuti ettevalmistus algab lähimal ajal.

Töölissportlaste vaimseks kasvatuseks Töölisspordi Liidul tuleb luua kõige tihedamad sidemed proletariaadi teiste kultuurorganisatsioonidega.

Oma ajakirja asutamist peetakse veel varajaseks, küll aga peetakse võimalikuks mitteperioodilisi väljaandeid.

Uude juhatusse valiti esimeheks A. Antson, sekretäriks E. Teras, teisteks juhatusliikmeiks L. Johanson, A. Luhaäär, R. Naarits, R. Saving, H. Sonntag (Tallinnast), M. Unt (Pärnust) ja E. Köhler (Tartust). Revisjonikomisjoni Aus, Offenbach ja Embach.

Noorsotsialistid oskavad hinnata oma vahekordi Töölisspordi Liiduga. Uus juhatus ei sisalda mitte ainult noorsotsialistliku liikumise tegelasi (Noorsotsialistliku Liidu juhataja R. Saving, Tallinna noorsotsialistliku ühingu juh. liige E. Teras, Tartu noorsots. üh. ja Tartumaa büroo tegevamaid liikmeid — E. Köhler), vaid üldkultuurilises ja poliitilises kasvatustöös noorsotsialistid tahavad jääda kõige lähemasse koostöösse töölisspordi liikumisega. Pääle muu ka „Rünnak“ tahab asendada töölissportlaste häälekandjat, tuues alatas artikleid ja teateid töölisspordi ideoloogist ning organisatsioonilisest arenemisest.

Meile on tervitatav, et töölisspordiliikumise kavva on võetud pääle puhtsportliku töö töölissportlaste ilmavaateline kasvatamine. See lähendab eriti kaht liikumist.

Sotsialistliku Töölisspordi Internatsionaali tööst.

S.T.I. sekretär Silaba (Praha) annab järgmise ülevaate Internatsionaali tööst:

Helsingi rahvusvahelise konverentsi otsusel Sporditehnikute kursused oli Leipzigiis l'öölisvõimlemise ja -spordiliidu koolis eesmärgiga õppida tundma eri maade süsteeme ja meetodeid ja saavutada võimalikult ühtlust Kümne maa 19 sporditehnilist juhti saavutas hääd tulemused kümnepäevasei õppusel.

Töölisspordi organisatsioonide kavakindla sotsialistliku kasvatuses küsimuses on valmistatud sihtjooned, mis on kontrollitud selleks valitud rahvusvahelises komisjonis ja esitatakse kinnitamiseks lähemale STI kongressile Prahas selle aasta sügisel.

On hoolitsetud Sotsialistliku Töölisspordi Internatsionaali sidemeist Sotsialistliku Noorsoo Internatsionaali, Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali ja Amsterdami Ametiühingute Internatsionaaliga ning Rahvusvahelise Tööstööbürooga. Ka tööliste samariitlik liikumine asub ikka enam ühisele alusele. Esperanto arenemist on soodustatud; see on seda paratamatum, mida rahvusvahelisemaks töölissport muutub. Töölisorganisatsioon on juba küllalt esperanto tõlke.

Austria töölissport sel aastal.

Dr. Julius Deutsch, Sotsialistliku Töölisspordi Internatsionaali esimees, ütleb Austria töölisspordist eelolevate rahvusvaheliste noorsoopidustuste ja 1931. a. Viinis peetavate töölisspordi olümpiamängude puhuks:

Varem näis olevat kaaluvam huvi üksikuile spordialadele kui töölisspordiliikumisele üldse. Praegu see on vastupidi. Austria töölissportlased tunnustavad rõõmu ja uhkusega kõigi spordiharude koostööd. Töölisspordi mõte on võitnud huvi üksikule spordiharule. Alles sellega liikumisel on võimaldand saavutada praegune mõju ja kuju.

Tervitatud on Viinis välismaade töölisspordiorganisatsioonide esindajad selle aasta veebruaris peetaval töölisspordi konverentsil. Külalised võiksid päle muu näha, et Austria töölisspordiliikumine on tihedaimalt seotud proletariaadi üldliikumisega. Ettevalmistatavad olümpiamängud ei ole siis üksi sportlike saavutiste vaid rahvusvahelise proletariaadi suurimaid ja mõjukamaid demonstratsioone.

Käesolev aasta on suure ja raske töö aasta, mis aga ei kohuta organisatsioonide.

Klišeed lk. 7, 12, 13 on kunstiajakirja „Taie“ omad.

Francisco de Goya, Hispaania kunstnik (1746—1828), õuduse kunstnik, kelle joonististest mõnigi on sihitud Napoleoni vastu. Märt Laarman kirjutab temast joonististe seeriast, kust on võetud ka sõjaõudust paljastav „Nõnda oli“... (Taie nr. 2): „Pilt-lehtede sügav ja varjundirikas mustvalge avab meile otseku üdustefilmi. Kunstnik kõneleb sõja enda alasti faktide objektiivse fikseerimisega sõja, militarismi, tapmise, röövimise ja kogu selle hävingu vastu, mis sõda toob kaasa. Pikad ja paljusõnalised allkirjad ja seletustekstid on kadund, lehed on nagu filmiaktid, millel käib kaasas vaid paar sõna: „nii oli“ — „nõnda nägin“ — „matta ja vaikida“.

Goya maeti, aga ta kõneleb edasi.“

Igapäev

Noortöölised Narvas.

Osaline noortekaitse maksab mõnes suurtööstuse harus, kuna väike-
tööstustes töötavad noored on ilma mingi säädusliku kaitseta. Üldiselt
aga Narva noortöölised on ehk halvemas olukorras kui kusagil mujal
vabariigis.

Kudumise väiketööstustes on töö eriti palju alaealisi, isegi 12-aasta-
seid kuduajaid 12--15 tunnilises päevatöös — sest vähemate tundidega on
võimatu muretseda endale ülalpidamist. Vanemate vaesuse ja väheste
palkade tõttu lapsed on sunnitud kaasa teenima, eriti tütarlapsed saade-
takse kuduma. Lapsed töötavad mõned kuud palgata, ja hoolimata õppind
tööliste üliküllusest võetakse siiski lapsi ja noori tööle — teadagi mada-
laka palgaga. Palkade alanemist viimastel aastail iseloomustab vahest
see, et mõni aasta tagasi makseti sokipaarist 14 senti, nüüd aga 6—9
senti, mõnes kohas isegi 5 senti. Et sokipaari kudumiseks kulub umbes
40 minutit, siis päevane teenistus 10 tunnilise tööpäeva juures (nii lühi-
kest tööpäeva ju siin on harva!) on kunni 45—135 senti. Kuid ka see
töötasu sunnib leppima! Käsitöölised (kingsepad, rätsepad) kasutavad
õpilasi igasuguseiks kõrvalisteks töödeks ja vahetavad neid tihti, et saada
uut palgata tööjõudu proovile, ja alles pärast prooviaega õpilane võib
hakata saama palka nädalas ühest kroonist alates! Juukselõikurite töö-
lised oma 5—30 kroonilise palgaga ainult täiendavad seda pilti. Pagarite
ja kondiitrite juures noored töötavad 10—14 tundi päevas.

Üks kahest on valida Narva noortöölistel: kas nälgimine vabriku
poole töönormiga või ülejõu töötamine töökodades. Tervishoidlisest ja
kõlblisest arenemisest ei ole juttugi, selle asemel puudus ja leivaisade
korraldatud ümbrus suruvad hulga proletaarlikke tütarlapsi prostitut-
siooni alale.

Narva igapäev kisendab kõige enam säädusliku noortekaitse järgi!

Vana-Kariste — kaotuste ja lootuste maa.

Jaak Sosi pihta lastud paugud olid lastud kogu tööliklassi pihta. Need
paugud viisid meie ridadest ühe tegevama seltsimehe, kuid mõrtsukatöö
järelkajad ütlevad meie seltsimeestele, kellega neil on tegemist ja kellest
nad peavad lööma lahku kõige kindlamini.

Uurimisvõimud otsisid läbi — ei muu kui Sosi abikaasa ja Sosi hää
sõbra, noorsotsialistliku ühingu esimehe ning võtnud ärakirja liikmete
nimestikust, kuhu kuulus ka Sosi ise. Ning kogu Vana-Kariste vaatab
umbusklikult uurimisele ning energilisemad mehed hoiuvad käimast teel
pimedal ajal. On ähvardusi teistegi meeste adressil, kuid niisugusel kujul,
et puuduvad võimalused veenda kohtuvõimusi.

Vana-Kariste on saand klassisõja võitlusväljaks rahulikel aegadel,
kodanlus on tapnud töörahva rinde parema mehe ja osand peita oma jälgi.
Kuid sellele väljakutsele töörahvas ei löö hirmuma vaid tungib pääle
kindlamini kui revolvriripaukude abil.

Noorsotsialistidele Vana-Kariste on pühapaigaks. Nagu Vana-Kariste
töörahvas vana-aastaõhtul rändas Sosi hauale näitama oma vennalikke
tundeid, nõnda tulevikus Vana-Kariste olgu paik, kuhu kaugemad noor-
sotsialistlikud organisatsioonid sõidavad näitama oma üksmeelt ja tahet
võidelda kodanluse vastu — ka siis kui elu on hädaohus.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.

Vastutav toimetaja: **Reinhold Saving**. Väljaandja: **Mihkel Mihkelson**.

Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk. Tallinnas.